

Bibliografie k období 1958–1969

■ Souhrnné studie a publikace

Dílčí tematické okruhy myšlení o literatuře, poezie, prózy, dramatu i historický a společenský kontext literárního dění v 60. letech mapují jednotlivé příspěvky sborníkové publikace *Zlatá šedesátá. Česká literatura a společnost v letech tání, kolotání a ... zklamání* (Praha 2000, ed. Radka Denemarková). Na vybrané texty z tohoto sborníku odkazujeme v následujících kapitolách.

■ Literární život

Odborná monografická práce rekapitulující politický i kulturní vývoj v celém sledovaném časovém úseku dosud neexistuje. Obdobím od prvních pokusů o politické uvolnění po výraznější prosazení liberalizačních tendencí v polovině 60. let se ve stručném souhrnu zabývá publikace Karla Kaplana *Československo v letech 1953–1966. Společenská krize a kořeny reformy* (studijní text pro gymnázia, Praha 1992).

Klíčové konflikty moci a vedení Svazu československých spisovatelů s redakcí *Květena*, po nichž bylo periodikum zastaveno, popsal převážně na základě dokumentů z archivu této organizace Michal Bauer v příspěvku *Spory o časopis Květen v letech 1957 a 1959* (Tvar 1998, Edice Tvary, sv. 14). V širším politickém a společenském kontextu sledovala reakci stranických ideologů a mocenských špiček na vydání románové prvotiny Josefa Škvoreckého i následné zásahy do personálního složení řady literárních institucí Kateřina Bláhová v přehledové stati *Rok Zbabělců* (Danny 2003, č. 2, s. 49–59). Autorka v poznámkách odkazuje na další dokumenty a literaturu k tématu. Reakce oficiálních spisovatelských kruhů na vydání *Zbabělců* přibližuje publikace Michala Bauera *Zbabělci v lednu 1959 I.–II.* (Tvar 2000, Edice Tvary, sv. 13–14). Text obsahuje v převážně většině citace ze zápisů schůzí Svazu československých spisovatelů a dalších dokumentů z jeho archivu. Jiný okruh pramenů, mimo jiné dobové interview s autorem a zpětné pohledy na kampaň vyvolanou proti románu (např. vzpomínky Jiřího Lederera), shrnul Michal Přibáň do souboru *Zbabělci, a co bylo potom...* (Praha 1992). Seznamy účastníků, prepisy referátů i diskusních příspěvků jednotlivých řečníků (vedle hlavního projevu Ladislava Štolla rovněž vystoupení Jarmily Glazarové, Jiřího Marka či Františka Hrubína) obsahuje sborník *Sjezd socialistické kultury* (Praha 1959).

Kritické zhodnocení úlohy kultury a jejich reprezentantů v poúnorovém vývoji české společnosti, zejména ovšem analýzu procesů probíhajících ve znamení neostalinské doktríny, provedl Vladimír Peška v esaji *Viditelné a neviditelné. K české kulturně-politické*

situaci 1961 (Svědectví 1961, č. 15, s. 217–251). Detailně a výstižně zde charakterizoval nesoulad propagandistického zpravodajství komunistického režimu o situaci v Československu s literární reflexí každodennosti i proces postupného odklonu spisovatelů od podřizování tvorby ideologickým požadavkům (podrobněji u Josefa Kainara a Pavla Kohouta); autor rozebírá rovněž dobové debaty o tradici a současnosti českého literárně-kritického myšlení. Proces schvalování Škvoreckého prózy *Legenda Emöke* a druhého vydání *Zbabělců* prostřednictvím klíčových dokumentů z archivu Svazu československých spisovatelů a ÚV KSČ přiblížili Michal Příbáň a Kateřina Bláhová v edici *Druhý debut Josefa Škvoreckého* (Česká literatura 2004, č. 3, s. 385–408). Doplnkový komentář editorů dále reprodukuje obsah lektorských posudků a rekapituluje průběh dalších klíčových jednání, jež uveřejnění Škvoreckého knih umožnila. Záznam úplného znění referátů a diskusních příspěvků z jednání spisovatelské organizace obsahuje sborník *III. sjezd Svazu československých spisovatelů. Praha 22.–24. května 1963. Protokol* (Praha 1963). Zákulisí příprav konference o Kafkovi a okolnosti i průběh jejího jednání pohledem pamětníka, částečně i s použitím archivních pramenů, zachytil jeden z iniciátorů Alexej Kusák v knize *Tance kolem Kafky. Liblická konference 1963 – vzpomínky a dokumenty po 40 letech* (Praha 2003). Publikace je doplněna o esejistické medailony Gustava Janoucha, Ernsta Fischera, Pavla Reimana a Eduarda Goldstückerera a kapitoly pojednávající o pozdějším hodnocení Kafkova díla i doznívání polemik iniciovaných na konferenci. Protokol z kafkovské konference s texty referátů a doprovodných projevů (příspěvky zahraničních účastníků byly přeloženy) vyšel pod názvem *Franz Kafka. Liblická konference 1963* (Praha 1963).

Mezinárodněpolitické vztahy Československa (zejména postavení mezi státy sovětského bloku a zastoupení v jeho institucích), důvody ekonomických reforem, jejich průběh a souvislosti s proměnou společnosti i souběžně probíhajícími změnami mocenských struktur zkoumal Karel Kaplan v monografii *Kořeny československé reformy 1968* (Brno 2000, 2002). Vývoj kulturní politiky v druhé polovině 60. let vrcholící otevřeným konfliktem spisovatelů s mocí zachytil tentýž autor v práci *„Všechno jste prohráli!“*. *Co prozrazují archivy o IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů 1967* (Praha 1997). Ve výkladu se zabývá přípravami sjezdu, průběhem sjezdového jednání a jeho důsledky, podrobněji sleduje i případy Literárních novin či *Tváře* a pracuje zejména s archivními prameny uloženými ve fondu ÚV KSČ. Soudobý popis zákulisí příprav, průběhu i důsledků sjezdu a problematiky Literárních novin z pozice reformního komunisty obsahuje publikace Dušana Hamšíka *Spisovatelé a moc* (Praha 1969). Autorovy poznámky z jednání tzv. stranické skupiny, během nichž byly problematické body zasedání předjednávány v užším kruhu členů KSČ, zachycení atmosféry i informací z debat účastníků cenným způsobem doplňují oficiální sjezdové materiály. Záznam veškerých projevů a diskusních příspěvků přednesených ve veřejné části jednání sjezdu obsahuje sborník *IV. sjezd Svazu československých spisovatelů. Protokol. Praha 27.–29. června 1967* (Praha 1968). Vznik časopisu mladých autorů, narůstající nesouhlas oficiálních spisovatelů s politických kruhů s jeho obsahem, první zánik v roce 1965 i období obnovené existence na konci 60. let zachytil Michael Špirit ve studii *Tvář. Pokus o historickou rekonstrukci* (in *Tvář. Výbor z časopisu*, Praha 1995, ed. Michael Špirit, s. 671–735). Autor vycházel převážně z dobových periodik, sekundární literatury, tištěných pramenů a osobních svědectví pamětníků; studie detailně charakterizuje proměny obsahu periodika i okruhu jeho redakce a přispěvatelů. Cenný doplněk pro zachycení dobového dění a postojů

části spisovatelské obce zejména v 2. polovině 60. let představuje soubor rozhovorů A. J. Liehma *Generace* (Kolín nad Rýnem 1988; Praha 1990).

Detailní popis událostí let 1968–70 zaměřený jak na vnitropolitickou scénu, tak na mezinárodní kontext podává synteticky koncipovaný dvousvazkový sborník studií *Československo roku 1968 I. Obrodný proces* (Praha 1993, Václav Kural a kol.); *II. Počátky normalizace* (Praha 1993, Vojtěch Mencl a kol.). Dílčím problémem sledované problematiky (mj. spontánním reakcím veřejnosti, vybraným osobnostem) jsou věnovány rovněž jednotlivé texty z publikace *Proměny Pražského jara 1968–1969. Sborník studií a dokumentů o nekapitulantských postojích v československé veřejnosti* (Praha – Brno 1993, edd. Jindřich Pecka, Vilém Prečan). Květa Jechová zde ve studii *K historii Koordinačního výboru tvůrčích svazů 1968–1969* (s. 91–122) zpracovala krátkou epizodu formování a působení jednotného ústředí československých kulturních institucí. V kontextu poválečného vývoje se na dílčí otázky reformního procesu v Československu (proměna mocenských struktur, společnosti, ekonomiky, zahraničněpolitické souvislosti) zaměřili autoři příspěvků ve sborníku *Systémové změny* (Kolín nad Rýnem 1972). Dobové kulturní dění a roli spisovatelů zde analyzoval A. J. Liehm (s. 159–182). Pozici reformních komunistů (zejména reprezentantů kulturní sféry) jako iniciátorů demokratických změn zhodnotil s kritickým odstupem Petr Pithart v publikaci *Osmadesátý* (Kolín nad Rýnem 1980; Praha 1990). Základní materiály z jednání ÚV KSČ (zápisy plenárních schůzí, zprávy ze schůzí předsednictva, přepisy referátů a rovněž např. Akční program KSČ z dubna 1968) shrnuje svazek *Rok šedesátý osmý v usneseníh a dokumentech ÚV KSČ* (Praha 1969). Širší okruh pramenů úřední a neúřední povahy týkajících se nejen proměn domácích politických institucí, ale i formování občanské společnosti, mediálního ohlasu, mezinárodních či vojenských aspektů tohoto přelomového období zpřístupňuje ediční řada *Prameny k dějinám československé krize 1967–1970* (Praha – Brno, vychází od roku 1993). Zveřejňované materiály pocházejí ze značné části z dokumentace Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR.

Chronologicky uspořádaný přehled událostí prvních dnů okupace obsahuje kniha *Sedm pražských dnů. 21.–27. srpen 1968* (Praha 1990). Přetřesněny v ní byly i důležité dokumenty a texty z dobového tisku včetně bezprostředních veřejných reakcí spisovatelů a oficiálních prohlášení kulturních institucí. Organizaci vrcholného jednání spisovatelů, o jehož předčasném svolání se uvažovalo již v průběhu roku 1968, mimo jiné v souvislosti s procesem federalizace a vznikem dvou samostatných spisovatelských svazů, zachytil Michal Bauer v příspěvku *Příprava V. sjezdu SČSS na základě jednání vedení sekretariátu SČSS v letech 1968–69* (in *Zlatá šedesátá*, Praha 2000, s. 112–120). Protokol ustavujícího sjezdu Svazu českých spisovatelů v roce 1969 vydán nebyl, sjezdové materiály (projev Jaroslava Seiferta, zpráva Karla Ptáčníka o činnosti rehabilitační komise, programové zásady Svazu českých spisovatelů, seznam členů volených orgánů Svazu českých spisovatelů, diskusní příspěvky atd.) vyšly v Bulletinu Svazu českých spisovatelů – periodiku určeném pro interní potřebu SČS (Bulletin SČS 1969, č. 1, 2). Proces pozvolného podřizování kulturní sféry, vědy a školství požadavkům normalizátorů a prostředky, jimiž byl realizován či urychlován (úprava legislativy, cenzurní opatření, perzekuce jednotlivých osob, zákazy činnosti, propouštění), dokumentuje na základě materiálů ideologického oddělení ÚV KSČ publikace *Svědectví o duchovním útlaku 1969–1970. Dokumenty* (Praha 1993, edd. Milan Otáhal, Alena Nosková, Karel Bolomský).

*

Formování cenzurního systému v 50. letech, jeho institucionální proměnu v desetiletí následujícím i samotnou kontrolní praxi souborně zpracoval Dušan Tomášek v populárně pojaté knize *Pozor, cenzurováno! aneb Ze života soudružky cenzury* (Praha 1994). Autor sledoval postup cenzury při kontrole denního tisku, divadelních představeních, filmu a rozhlasového i televizního vysílání, samostatnou kapitolu věnoval postihům a zákazům beletristických děl. Projev Jiřího Taura přednesený na schůzi komunistické organizace Svazu československých spisovatelů, v němž autor ostře kritizoval práci cenzury, připravil k vydání pod názvem *Zpráva Jiřího Taura o činnosti HSTD v roce 1962* (Tvar 2000, č. 12, s. 14–15) Michal Bauer. Text dokládá obecný nesouhlas spisovatelských kruhů s cenzurní praxí a předznamenal proces pozvolného uvolňování cenzurního dohledu. Jednotlivé zásahy cenzorů v oblasti dětské literatury v souvislosti s obecnými pravidly dohledu nad literaturou přiblížil Filip Horáček ve stati *S cenzurou do pohádky* (A2 2006, č. 20, s. 20–21).

*

Souhrnný přehled nakladatelství, jejich proměn i údaje o místech působení a hlavních edičních řadách obsahuje příručka Jana Halady *Encyklopedie českých nakladatelství 1949–2006* (Praha 2007). Kniha je doplněna stručným historickým úvodem sledujícím vývoj nakladatelského systému. Práci nakladatelství ve sledovaném období určovala četná usnesení orgánů KSČ, která jen zčásti a často zastřehně v mnohomluvné rétorice reflektovala skutečné problémy oboru, vždy však předznamenávala tendence k zostřování či uvolňování ideologické doktríny. Zejména ke zlepšení nedostatečné koordinace práce nakladatelství a tiskáren směřovalo usnesení ÚV KSČ ze dne 14. července 1959 *K dalšímu rozvoji vydavatelské a nakladatelské činnosti, polygrafického průmyslu, výroby papíru a jejich vzájemných vztahů* (in *Usnesení a dokumenty ÚV KSČ od 11. sjezdu do celostátní konference 1960*, Praha 1960, s. 398–417). Analýzu nedostatků v nakladatelské činnosti (za největší problémy byly označeny rostoucí zásoby neprodejných publikací a zhoršení kvality polygrafické výroby) a program k jejich odstranění obsahovaly *Směrnice pro vydávání a rozšiřování literatury v letech 1961–1965* (in *Usnesení a dokumenty ÚV KSČ od celostátní konference KSČ 1960 do 12. sjezdu KSČ*, Praha 1962, s. 79–109). Výrazný pokus o zvýšení vlivu stranického aparátu na nakladatelskou oblast, zpřísnění kádrové politiky a vytvoření uceleného systému předběžné ideologické kontroly veškeré produkce představovaly *Zásady posílení centrálního řízení a prohloubení ideové práce v ediční činnosti a rozšiřování literatury* (in *Usnesení a dokumenty ÚV KSČ od listopadu 1962 do konce roku 1963*, Praha 1964, s. 32–49), doplněné usnesením sekretariátu ÚV KSČ ze dne 25. prosince 1964 *Výhledy vydávání a rozšiřování literatury v letech 1966–1970* (in *Usnesení a dokumenty ÚV KSČ 1964*, Praha 1965, s. 406–413). Medailony pražských knihkupeckých a nakladatelských institucí se stručnými informacemi o historii a s výčtem a charakteristikami jejich edičních řad obsahuje kniha Rudolfa Málka a Miroslava Petřtyla *Knihy a Pražané* (Praha 1964, s. 298–357). Úkoly a pravomoci instituce koordinující činnost nakladatelských institucí určil *Statut Československého ústředí knižní kultury* (in *Věstník Ministerstva školství a kultury* 1963, seš. 24, s. 245–247). Zhodnocení činnosti krajských nakladatelství a popis spektra jejich produkce obsahuje

příspěvek Františka Zvěřiny *Krajská nakladatelství* (Plamen 1960, č. 9, s. 116–118). Autor v něm upozornil i na skutečnost, že pozice těchto institucí v rámci nakladatelského systému zatím nebyla oficiálně vymezena. Úřední rámec pro jejich institucionalizaci vytvořila instrukce Ministerstva školství ze dne 1. 3. 1961 *Směrnice pro vydávání neperiodických publikací v krajích* (in *Kultura. Sborník právních předpisů*, sv. 2, Praha 1963, s. 194–197). Dobové nakladatelské problematice v kontextu zahraničních zkušeností i obecných otázek oboru se po krátkou dobu své existence věnoval měsíčník *Knižní kultura* (1964–65). Vzniku Svazu nakladatelských, vydavatelských a knihkupeckých podniků bylo věnováno zvláštní číslo časopisu *Knihy a lidé kolem nich* (1968, č. 6, celé číslo), jež obsahuje mj. projevy z ustavujícího valného shromáždění, diskusní příspěvky, statut i usnesení z tohoto jednání. Vývoj profesní problematiky od pokusů o vybudování samosprávného řízení k počátkům normalizace zaznamenal svazový měsíčník *Kmen* (vycházel od ledna 1969, zanikl 1. číslem 2. ročníku 1970). Studie, vzpomínkové texty a další příspěvky věnované ediční činnosti nakladatelství Odeon obsahuje sborník *Odeon, dříve SNKLU. 15 let krásné knihy* (Praha 1967, red. Vladimír Reis).

*

Dobová periodika souhrnně zpracovává lexikografická příručka *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000* (Brno 2002, Blahoslav Dokoupil a kol.), jednotlivá hesla obsahují přehled starší literatury věnované příslušným časopisům. Klíčové texty publikované v časopisu *Tvář* shrnuje obsáhlá antologie *Tvář. Výbor z časopisu* (Praha 1995, ed. Michael Špirit) doplněná mj. úplnou bibliografií periodika. Z pohledu kritika, redaktora a šéfredaktora Literárních novin (později Literárních listů) vylíčil osudy časopisu Milan Jungmann v publikaci *Literárky, můj osud* (Praha 1999). Vybrané texty z dobového tisku (články, kritiky, drobná publicistika) i politické a kulturní události jsou v ní komentovány a doplňovány memoárovými exkurzy, kniha obsahuje rovněž pamětnické glosy několika dalších členů redakce. Obdobím prvních patnácti let existence revue *Světová literatura*, zejména v souvislosti s anglofonní beletristickou produkcí, jež byla na jeho stranách do českého prostředí uváděna, se zabývá Zuzana Semínová ve studii *Počátky časopisu Světová literatura a angloameričtí autoři* (Souvislosti 2003, č. 1–2, s. 73–86). Autorka sleduje složení redakce, měnící se okruh překladatelů a příspěvateľů, konkrétní texty a polemiky i dobový kulturně-politický kontext.

*

Oživení v divadelní oblasti, zahájené v polovině 50. let a po krátkém přerušení na jejich konci a kulminující v desetiletí následujícím, vznik nových scén a souborů, proměny repertoárové skladby i práce divadelních kritiků a teoretiků přibližují texty Jana Pömerla *Divadlo v době politického „tání“: 1956–1962* a Zdeňka Hoříinka *Šedesátá léta* (in *Česká divadelní kultura 1945–1989 v datech a souvislostech*, Praha 1995, ed. Vladimír Just, s. 49–73). Stručný, chronologicky uspořádaný přehled významných událostí divadelního života a informace o dění v souvisejících oblastech (kultura, literatura, společnost, uvedení nových klíčových děl na zahraničních scénách) obsahuje kalendárium vřazené do druhé části této souborné práce. Vztah mocenského aparátu a divadla zkoumal Karel

Vondrášek v třetím díle monografie *Sowjetisches Kulturmodell und das tschechische Theater 1945–1968. Zum Spannungsverhältnis zwischen tschechoslowakischer Kulturpolitik und tschechischem Theater* (Bochum 1999). V antologii, jež práci doplňuje, byly přetištěny klíčové dokumenty i další texty k tématu.

Údaje o jednotlivých divadelních souborech, jejich personálním obsazení, inscenacích a bibliografický souhrn literatury, jež jim byla věnována, shrnuje základní příručka *Česká divadla. Encyklopedie divadelních souborů* (Praha 2000, Eva Šormová a kol.). Počty divadel a premiér, statistické údaje o návštěvnosti a další fakta k vývoji divadla ve sledovaném období obsahuje publikace *Výzkum dlouhodobého rozvoje oblasti kultury. Divadelní umění – kvantitativní charakteristiky vývoje divadelního umění za období 1945–1972* (Praha 1974). Představení pražského Národního divadla mapuje soupisová práce *Soupis repertoáru Národního divadla v Praze 1881–1983. 2. díl. Soupis repertoáru 1920–1983* (Praha 1983, red. Hana Konečná). Brněnský divadelní život, rovněž v širokém časovém rozsahu století, sleduje publikace *Putování múzy Thálie. Sto let stálého českého divadla v Brně 1884–1984, sv. 1, 2* (Brno 1984, ed. Eugenie Dufková), obsahující i soupis repertoáru jednotlivých scén. Dalším klíčovým zdrojem informací k tématu je biografický slovník *Postavy brněnského jeviště, sv. 1–3* (Brno 1984–94, edd. Eugenie Dufková, Bořivoj Srba).

Stenografický záznam ideologické konference Národního divadla z 19. 5. 1959, jež byla součástí represivních aktivit mocenských kruhů po uvolnění politické situace z poloviny 50. let, doplnila úvodní studií a připravila k vydání pod názvem *Z historie jednoho zápasu* (o uměleckou podobu ND 1956–61) (Divadelní revue 2006, č. 2, s. 80–120) Jana Patočková. Období druhého působení Alfréda Radoka v Národním divadle, jeho práci při přípravách a vedení Laterny magiky, nucený odchod, režijní projekty v Městských divadlech pražských i nový návrat do služeb nejvýznamnější domácí scény přibližuje monografie Zdeňka Hedbávného Alfréd Radok (Praha 1994, s. 239–339). Inscenaci II. představení Laterny magiky, její zákaz v roce 1960 i pozdější uvedení podrobně zpracovala Eva Stehlíková ve studii Radokovo Otvírání studánek (Divadelní revue 2006, č. 2, s. 21–33). Při zpracování tématu vycházela ze svědectví pamětníků a dochovaných archivních materiálů. Dějiny této scény souhrnně přibližuje formou medailonů věnovaných jednotlivým programům reprezentativní obrazová publikace Václava Janečka a Štěpána Kubišty *Laterna magika aneb „Divadlo zázraků“* (Praha 2006). Krejčovu hereckou kariéru, zejména jeho režijní práci do poloviny 60. let, souhrnně prostřednictvím krátkých výkladových pasáží věnovaných jednotlivým inscenacím zachytil Jindřich Černý v monografii Otomar Krejča (Praha 1964).

Měnění se podobu i historickou kontinuitu tzv. malých scén sledoval Vladimír Just v knize *Proměny malých scén* (Praha 1984). Ve výkladové části (text je psán formou dialogu) se autor pro období 60. let zaměřil především na divadlo Semafor; práce je dále doplněna stručnými medailony řady dalších divadelních souborů a přehledem literatury. Doplněkem knihy je antologie *Z dílny malých scén* (Praha 1989, ed. Vladimír Just), obsahující ukázky z některých her a dalších inscenovaných textů. Vymezení pojmu studiové divadlo, přezkoumání jeho typických rysů i stručnému přehledu tvorby jednotlivých divadelních scén, jež jsou k němu v našem prostředí obvykle řazeny (např. Divadlo na provázku, Hadivadlo, Studio Ypsilon, Činoherní studio), je věnována monografie Bohumila Nekolného *Studiové divadlo a jeho české cesty* (Praha 1992). Práce rekapituluje starší publicistické debaty i odbornou literaturu k tématu. Pamětnické

glosy k činnosti poetické vinárny Viola, úvahu o dramaturgii inscenované poezie a další drobné příspěvky představuje publikace *Divadlo Viola – 40 sezon* (Praha 2002, Miluše Viklická a kol.). Antonín Brousek v dobovém příspěvku *Komu patří Viola* (Divadlo 1963, prosinec, s. 80–84) přiblížil první pořady poetické vinárny Viola a příbuzné projekty inscenování poezie na dalších divadelních scénách. Vybrané texty z programů, vydávaných Violou k jednotlivým pořadům, shromáždil Vladimír Justl do sborníku *Slovo a hlas (podruhé). K 20. výročí Violy* (Praha 1983). Ohlédnutí za historií Violy a výčet hlavních představení, jež byla na její scéně uvedena, obsahuje text Jaroslava Šedy *Po pětadvaceti letech* (in *Slovo a hlas /potřetí/*, Praha 1988, ed. Vladimír Justl, s. 77–90). S činností poetické vinárny úzce souvisejí i publikace věnované otázkám uměleckého přednesu. Mezi nejvýznamnější z nich patří sborníky *Slyšet se navzájem. 60 hlasů o uměleckém přednesu* (Praha 1966, ed. Vladimír Justl) a navazující *Ano, slyšet se navzájem. Sborník z konference o uměleckém přednesu konané 24. října 1983 k 20. výročí založení Violy* (Praha 1985, ed. Vladimír Justl). Monograficky zaměřená publikace Jaroslava Vostrého *Činoherní klub 1965–1972. Dramaturgie v praxi* (Praha 1996) obsahuje autorovy vzpomínky na vznik a proměny této scény, utváření jejího repertoáru i herecké obsazení inscenací. Autor provádí rovněž stručný rozbor jednotlivých her (nejen původních textů Ladislava Smočka, ale i úprav a dramatizací jiných prací) a způsobu jejich divadelního ztvárnění. Souhrnně a s bohatým obrazovým doprovodem přibližuje historii této scény reprezentativní publikace *Činoherní klub 1965–2005* (Praha 2006). Do svazku byly zařazeny rovněž dobové recenzní ohlasy her, eseje věnované dramatice, jež byla v Činoherním klubu uváděna, i vzpomínkové a další drobné publicistické texty. Cestu od amatérských počátků po profesionalizaci Kladivadla zachytil Miloš Dvořák v knize *Kladivadlo. Listování archívem divadla s ukázkami textů Pavla Fialy* (Trutnov 1998). Publikace obsahuje vzpomínky členů souboru, stručné charakteristiky jednotlivých her, jejich recenzní ohlas a množství dokumentárního obrazového materiálu. Přehled jednotlivých představení a řadu dalších doprovodných textů, mj. rovněž vzpomínky či rozhovory s členy souboru, obsahuje bohatou fotografickou dokumentaci doplněný jubilejní svazek *Legenda jménem Ypsilon. Studio Ypsilon* (Praha 2004, ed. Jan Schmid). Sborník vzpomínek a drobnějších studií o Kabaretu Večerní Brno připravili k vydání pod názvem *Bylo nebylo. Satirické divadlo Večerní Brno. 1959–1992* (Brno 1999) Zdeněk Smejkal a Vladimír Fux. Kromě bohaté fotodokumentace obsahuje publikace rovněž základní údaje o souboru a chronologicky uspořádaný seznam repertoáru. Jako kalendárium představující repertoár souboru doplněný o obrazovou dokumentaci a souvislý výkladový komentář k jednotlivým divadelním sezonám je uspořádán svazek *Divadlo Husa na provázku 1968(7)–1998* (Brno 1999). Nejúspěšnější období existence divadla ABC sleduje kniha Vladimíra Justa *Werichovo divadlo ABC* (Praha 2000). Kromě autora úvodního eseje obsahuje též vzpomínková vyprávění členů i spolupracovníků souboru a ukázky z dobového kritického ohlasu (mj. soubor statí Václava Havla). Proměny dobové scénografie synteticky zpracovala Věra Ptáčková v monografii *Česká scénografie 20. století* (Praha 1982). Na vlastní život a tvorbu, výrazné scénografické projekty doby i na obecnější otázky oboru se ve vzpomínkovém ohlédnutí *Tajemství divadelního prostoru* (Praha 1992) zaměřil Josef Svoboda (na knize literárně spolupracovala Milena Honzíková).

*

Základní tendence vztahů mezi českou a slovenskou literaturou v průběhu šedesátých let charakterizoval Karol Rosenbaum v práci *Vzťahy slovenskej a českej literatúry 19. a 20. storočia. Konceptie a riešenia* (Bratislava 1989, zejm. s. 364–373). Obecnou atmosféru, v níž se formovaly především slovenské postoje a názory k otázce literární vzájemnosti, částečně dokumentuje *Stenografický protokol z konferencie Zväzu slovenských spisovateľov* (Kultúrny život 1968, č. 19–22). Studie i vzpomínkové příspěvky k padesátému výročí vzniku časopisu Kultúrny život, klíčovému periodiku, jehož obsah významnou měrou reflektoval i určoval povahu vzájemných kulturních kontaktů, byly otištěny ve sborníku *Kultúrny život a slovenská jar 60. rokov* (Bratislava 1998, ed. Jana Holková).

*

Problematiku exilu zpracovává čtyřsvazkový soubor výstavních katalogů jednotně nazvaných *Český a slovenský exil 20. století* (Brno 2002, 2003, Jan Kratochvíl a kol.). Jednotlivé texty se zabývají činností politických stran a jejich představitelů, krajanskými kulturními a literárními institucemi i individuálními osudy významných osobností poúnorové emigrace. Základní informace o vybraných spisovatelích z první exilové vlny obsahuje publikace Antonína Kratochvíla *...za ostatními dráty a minovými poli... Vzpomínky a svědectví. Díl I. Vývojové tendence v české exilové literatuře v letech 1948–1968* (Brno – Mnichov 1993), *Díl II* (Plzeň – Wielenbach 1998). Výjimečnost časopisu Sklizeň v kontextu ostatních exilových periodik, spočívající zejména v naprosté závislosti na individuální aktivitě a obětavosti vydavatele Antonína Vlacha (časopis nebyl subvencován ze zdrojů žádné instituce), připomněl Michal Příbáň ve studii *Pocta Sklizeň (a nejen jí)* (Estetika 1999, č. 1–3, s. 107–110). Organizační aktivity a přehledově rovněž tvorbu Roberta Vlacha sleduje příspěvek téhož autora *Tvůrčí schizma (?) Roberta Vlacha* (in *Jak reflektujeme českou literaturu vzniklou v zahraničí*, Praha 2000, ed. Pavlína Kubíková, s. 62–66). Historii vzniku Studií, jejich zakladatelům i přispěvatelům a charakteristice hlavních tematických oblastí, jež periodikum sledovalo, byla věnována monografická práce Tomáše Halíka *Víra a kultura. Pokoncilní vývoj českého katolicismu v reflexi časopisu Studie* (Praha 1995). Vzpomínkové stati ke čtvrtstoletému výročí založení Svědectví, rovněž však například příspěvky zaměřené na rekapitulaci literárního významu či recepce časopisu v Československu, shrnuje sborník *Svědectví Pavla Tigrida* (Mnichov 1982, ed. Jiří Lederer).

■ Myšlení o literatuře

Výběr z dobové literární publicistiky členěný do chronologicky i tematicky uspořádaných celků obsahuje antologie *Z dějin českého myšlení o literatuře 3. 1958–1969* (Praha 2003, ed. Michal Příbáň). Soubor nabízí mj. domácí i exilové recenze a další texty o Škvoreckého Zbabečcích, příspěvky dokládající obnovený zájem o dílo Franze Kafky, úvahy a polemiky o smyslu a úloze kritiky, kritickou reflexi Chvatíkovy monografie o Bedřichu Václavkovi, polemiky iniciované nebo související s Tváří, vybrané projevy ze IV. sjezdu československých spisovatelů či reakce spisovatelů na politické dění během Pražského jara a po něm.

Komentáře dobových převážně publicistických příspěvků k životu a dílu Františka Halase s četnými ukázkami, dokládající dobově příznačný posun v hodnocení tohoto básníka, shromáždil Michal Bauer do svazku *Tíseň tmy aneb Halasovské interpretace po roce 1948* (Praha 2005). Vývoj polemik o programu Května po zániku časopisu, zejména střet bývalých členů skupiny s okruhem intelektuálů kolem Tváře, zpracoval Ivo Fencel v monografii *Vize a iluze skupiny Květen* (Praha 1993). Rekapitulaci proměn vnímání avantgardy a modernistických programových konceptů v myšlení o literatuře 50.–60. let s podrobnějším důrazem na závěrečnou fázi spojenou s pracemi Olega Suse provedl Zdeněk Pešat ve stati *Poetismus očima Olega Suse* (in *Oleg Sus redivivus*, Brno 1994, edd. Rudolf Pečman, Petr Osolsobě, s. 147–150). Další příspěvky ze sborníku, v němž byl text otištěn, hodnotí v souhrnu Susovy estetické práce, jeho filozofické úvahy, kritické dílo a všimají si rovněž autorova pedagogického působení. Práce Květoslava Chvatíka jako podstatnou složku obnovené vlny zájmu o pražský strukturalismus i novou fázi v jeho vývoji, spojenou se zhodnocením dobových podnětů světového i českého filozofického a estetického myšlení, analyzoval Jaroslav Hroch ve studii *Filozofické myšlení Květoslava Chvatíka* (in *Slovo – strukturalismus – příběh. Pocta Květoslavu Chvatíkovi*, Olomouc 2000, ed. Jan Schneider, s. 10–31). Uvedený sborník k Chvatíkovu životnímu jubileu obsahuje další příspěvky zabývající se autorovým dílem a strukturalistickým myšlením, jeho kořeny i proměnami.

Kontext české filozofie 60. let – mj. marxisticky, fenomenologicky i strukturalisticky orientované myšlení – přibližuje přehledová práce *Česká filozofie ve 20. století 1. Směry, osobnosti, problémy* (Brno 1995, edd. Jiří Gabriel, Lubomír Nový, Jan Zouhar, zejm. s. 148–227). Medailony jednotlivých osobností s přehledem jejich profesní biografie, seznamem díla i stručným soupisem starší sekundární literatury obsahuje navazující svazek *Česká filozofie ve 20. století 2. Biograficko-bibliografický slovník* (Brno 1995, edd. Jiří Gabriel, Josef Krob, Helena Pavlincová, Jan Zouhar). Převážně vzpomínkové a blahopřejné texty, bibliografii Kosíkových prací, rovněž však několik úvah zabývajících se jeho dílem shrnuje sborník *Rozjímání vpřed i vzad. Karlu Kosíkovi k pětasedmdesátinám* (Praha 2001, edd. Irena Šnebergová, Václav Tomek, Josef Zumr). Část Kosíkových úvah a esejů ze 60. let o literatuře a k českým dějinám vyšla v souboru *Století Markéty Samsové* (Praha 1993). Historickým myšlením Roberta Kalivody, jeho filozofickým a estetickým konceptům (mj. úvahám o avantgardě a strukturalismu, jimiž se výrazně zapojil do dobových debat) i badatelskému dílu věnovanému husitství a J. A. Komenskému se zabývají jednotlivé příspěvky sborníkové publikace *Historicko-filozofické dílo Roberta Kalivody* (Olomouc 2000). Dílu Jana Patočky byla věnována řada studií i monografií, z česky vydaných knižních souborů připomeňme alespoň práce Ivana Dubského *Filozof Jan Patočka* (2., opravené vydání Praha 1997), Erazima Koháka *Jan Patočka. Filozofický životopis* (Praha 1993), Ivana Blechy *Jan Patočka* (Olomouc 1997) a Petra Rezka *Jan Patočka a věc fenomenologie* (Praha 1993). Patočkovy myšlení spolu s dílem dalšího významného Husserlova žáka Eugena Finka zkoumají příspěvky sborníkové publikace *Fenomén jako filozofický problém. Sborník prací k filozofii Jana Patočky a Eugena Finka* (Praha 2000, edd. Ivan Chvatík, Pavel Kouba). Autorovými texty o umění se v kontextu domácí tradice estetiky i evropského myšlení ovlivněného fenomenologií zabýval Květoslav Chvatík ve studii *Filozofie umění Jana Patočky* (in *Melancholie a vzdor. Eseje o moderní české literatuře*, Praha 1992, s. 97–104). Patočkovy dílo je od roku 1996 souhrnně edičně zpřístupňováno v rámci velkoryse koncipovaného

projektu sebraných spisů, texty týkající se umělecké oblasti byly shromážděny ve dvou-svazkovém souboru *Umění a čas I–II* (Praha 2004, edd. Daniel Vojtěch, Ivan Chvatík).

Soustavnou pozornost literární kritice 60. let věnuje Michael Špirit, ve studii *K jazyku a myšlení literární kritiky šedesátých let* (in *Ztráty a nálezy. 50. a 60. léta v české literatuře*, Praha 1998, s. 23–35) na základě analýzy recepce Klímova románu *Hodina ticha* a druhého vydání *Zbabělců* sledoval několik kritických typů příznačných mj. diferencovaným zájmem o literární či mimoliterární aspekty díla. Špirit je rovněž editorem výborů z kritické publicistiky výrazných autorů tohoto období (Přemysla Blažíčka, Antonína Brouska, Růženy Grebeníčkové, Jana Lopatky, Josefa Vohryzka), výbory jsou většinou doplněny bibliografií jejich díla. Výčet hlavních dobových polemik a stručné přiblížení některých osobností obsahuje též publikace Aleše Hamana *Nástin dějin české literární kritiky* (Jinočany 2000, s. 116–120). Přehledově (prostřednictvím profilů hlavních periodik) se tématu dobové kritiky věnoval Tomáš Kubiček ve stati *Myšlení o literatuře v prostředí českých literárních časopisů šedesátých let* (in *Zlatá šedesátá*, Praha 2000, s. 125–135). Texty kritických ohlasů vybraných děl (*Zbabělci*, *Lazar a píseň*, *Město na hranici*, *Člověk z půdy*), jež svědčí o proměnách podoby literární kritiky, komentují a rekapitulují jednotlivá hesla příručky *Literatura v diskusi* (Jinočany 2000, Aleš Haman a kol.). Soubor polemik o studii Václava Černého *Co je kritika, co není a k čemu je na světě* připravil k vydání a doplnil úvodním komentářem Jan Lopatka (Kritický sborník 1993, č. 1, s. 29–43). Drobné dodatky k těmto polemikám obsahuje dále sborník *Václav Černý. 26. 3. 1905 – 2. 7. 1987. Sborník z konference konané 4. 11. 1993 na Dobříši* (Praha 1994, ed. Marie Langerová). Podstatné rysy literární kritiky Josefa Vohryzka a proměny autorova kritického myšlení v krátkých obdobích, kdy se autor mohl či chtěl této práci věnovat (ve sledovaném časovém úseku léta 1963–65), zachytil Michael Špirit v příspěvku *Literární kritik Josef Vohryzek* (in *Počátky potíží*, Praha 2006, s. 68–75). Literárněhistorickému dílu Růženy Grebeníčkové a kritikám Jana Lopatky se souhrnně (na materiálu souborů publikovaných později samizdatově, v podstatných částech ovšem již na sklonku 60. let časopisecky), věnoval František Kautman ve studii *Na trnitých cestách literární vědy a literární kritiky* (in *O literatuře a jejích tvůrcích. Studie, úvahy a stati z let 1977–1989*, Praha 1999, s. 211–229). Životní osudy Jana Lopatky, jeho práci v oboru teorie rozhlasové tvorby i jeho kritickou metodu zkoumal Michael Špirit v *Doslovu* k obsáhlému výboru z Lopatkových kritik *Šifra lidské existence* (Praha 1995, s. 539–563). Tentýž autor ve studii *Nadějně vyhlídky* analyzoval zejména monografické knižní práce Přemysla Blažíčka (in *Kritika a interpretace*, Praha 2002, s. 471–510). Konstanty Blažíčkova kritického myšlení a jeho nejvýznamnější texty ze sledovaného období připomněl rovněž Petr Šámal v příspěvku *Recenze a úvahy Přemysla Blažíčka v kontextu 50. a 60. let* (Tvar 2002, č. 11, s. 2–3).

Polemiky o „českém údělu“ z konce 60. let jako součást a jednu z pozdních fází širouce pojatého sporu o smysl českých dějin zkoumal Miloš Havelka v monografii *Dějiny a mysl* (Praha 2001).

Jaromír Povejšil, editor a překladatel části z textů Pavla Trosta, shromážděných do výboru *Studie o jazycích a literatuře* (Praha 1995), v připojeném monografickém medailonu (s. 435–441) připomněl šíři vědeckého záběru tohoto autora. Kniha obsahuje rovněž bibliografii Trostových prací. Základní informace o kontextu vzniku Vašicova souboru *Literární památky* epochy velkomoravské 863–885, zejména dlouhodobý autorův zájem o sledovanou problematiku, shrnul Libor Pavera v publikaci *Josef Vašica*

(Opava 2001). Studie Oldřicha Králíka o starší české literatuře publikované zejména v 60. letech časopisecky, také však úvod k antologii Nejstarší legendy přemyslovských Čech, byly vřazeny do souboru *Osvobozená slova* (Praha 1995, ed. Jiří Opelík). Soubor obsahuje kromě bibliografie rovněž editorovu studii sledující zejména metody Králíkovy literárněvědné práce. Paleobohehistické bádání Josefa Hrabáka (jeho tematické zaměření, metodologická východiska, jež i sám explicitně formuloval, a editorskou práci) analyzoval Jaroslav Kolár ve studii *Josef Hrabák a starší česká literatura* (Česká literatura 1982, č. 5, s. 423–428). Proměny nejvýznamnějšího vědeckého bohemistického periodika v letech 1962–75 na základě srovnání personálního okruhu redakce, okruhu přispěvatelů a skladby příspěvků ve dvou fázích jeho existence zachytil Petr Šámal ve studii „Normalizace“ literární vědy v zrcadle časopisu *Česká literatura* (Česká literatura 2002, č. 3, s. 229–241).

Literárněhistorickou metodu Felixe Vodičky včetně závěrů jeho bádání ze 60. let zkoumal Miroslav Červenka ve studii *O Vodičkově metodologii literárních dějin* (in Felix Vodička: *Struktura vývoje*, Praha 1969, s. 329–350). Autorovo vymezení modernosti, jak bylo formulováno v rámci dobových polemik, přiblížil Zdeněk Kožmín ve studii *K Vodičkovu pojetí modernosti* (in *Studie a kritiky*, Praha 1995, s. 534–538).

Samostatnou kapitolu věnovanou dobovému strukturalistickému myšlení, dílu žáků Jana Mukařovského a Felixe Vodičky, spojenou rovněž s výkladem proměn strukturalismu v předchozích obdobích, obsahuje monografie Květoslava Chvatíka *Tschechoslowakischer Strukturalismus. Theorie und Geschichte* (Mnichov 1981). Teoretickou koncepcí Jiřího Levého v souvislosti se souběžně rozvíjenými zahraničními literárněteoretickými podněty (teorie informace, sémiotika) se zabýval Miroslav Procházka ve studii *Jiří Levý a vývoj literární teorie* (Estetika 1982, č. 4, s. 219–228). Základní rysy srovnávací teorie verše Jiřího Levého postihl na základě analýzy autorových prací vznikajících od sklonku 40. let Miroslav Červenka ve studii *Srovnávací versologie Jiřího Levého* (Dialog 1968, č. 2, s. 7–28). České teoretické myšlení 60. let, korespondující se souběžným formováním teorie vyprávění, zejména klíčové práce Lubomíra Doležela a Miroslava Červenky, zkoumala Alice Jedličková v příspěvku *Naratologické marginálie české teorie literatury* (Česká literatura 2005, č. 6, s. 852–861). Versologickou práci i výzkumy historické poetiky Miroslava Červenky a zkoumání díla jako dění smyslu Milana Jankoviče v kontextu vývoje Pražské školy charakterizoval Daniel Vojtěch ve studii *K podmínkám kontinuity. Rekapitulace* (Slovo a smysl 2004, č. 2, s. 145–155). Zhodnocení díla reprezentantů druhé generace Pražské školy, zejména Květoslava Chvatíka a Miroslava Červenky, je věnována rovněž část výkladu P. V. Zimy v přehledové práci *Literární estetika* (Olomouc 1998, zejm. s. 215–220). Okruhy Červenkova badatelského zájmu a výsledky jeho výzkumů zhodnocují nebo rozvíjejí jednotlivé příspěvky otištěné ve zvláštním dvojčísle časopisu *Česká literatura* (2006, č. 2–3, celý svazek), věnovaném autorově památce. Rekapitulaci nejvýznamnějších dobových edičních strukturalistických projektů, polemických střetů i osudů žáků Jana Mukařovského a jejich děl shrnul Milan Jankovič ve vzpomínkově laděné stati *Oživená tradice pražského strukturalismu* (in *Zlatá šedesátá*, Praha 2000, s. 72–81).

■ Poezie

Příručka Zdeňka Kozmína a Jiřího Trávnička *Na tvrdém loži z psiho vína. Česká poezie od 40. let do současnosti* (Brno 1998) spojuje stručný výklad vývoje poezie ve sledovaném období s interpretačními pasážemi doplněnými o ukázky analyzovaných veršů. Texty věnované sledovanému období (zejm. s. 94–136) charakterizují kromě děl autorů starší generace (Vladimír Holan, Jaroslav Seifert) také vazby na poetiku Skupiny 42, novou vlnu zájmu o literární experiment, tvorbu katolických autorů i dobové literární debuty. Interpretační medailony věnované poezii vybraných básníků (např. Jaroslava Seiferta, Josefa Kainara, Vladimíra Holana, Oldřicha Mikuláška, Jiřího Šotoly, Ivana Diviše či Miroslava Holuba) obsahuje příručka *Jak číst poezii* (2., doplněné a přepracované vydání Praha 1969, red. Jiří Opelík). V uvedeném 2. vydání byl text doplněn o výklad jejich vývoje v 60. letech a výrazně přepracovaná kapitola Z mladší poezie přibližuje rovněž tvorbu debutantů (Antonín Brousek, Pavel Šrut, Miloslav Topinka, připomínka experimentální poezie). Dobové recenze a úvahy Jiřího Opelíka mapující díla básníků různé generační příslušnosti (mj. Františka Hrubína, Josefa Kainara, Jana Skácela, Miroslava Holuba, Miroslava Florianu či Jiřího Koláře) shrnuje část výběru *Nenáviděné řemeslo. Výbor z kritik 1957–1968* (Praha 1969, s. 15–69). Hesla k básnickým sbírkám z konce 60. let (Zimohrádek, Červotočivé světlo, Stop-time, Newton za neúrody jablek atd.) obsahuje příručka *Český Dekameron. Sto knih 1969–1992* (Praha 1994, ed. Vladimír Krivánek). Detailní interpretace jednotlivých básní pocházejících převážně ze sledovaného období (autoři Jaroslav Seifert, František Hrubín, Josef Kainar, Miroslav Holub, Jiří Suchý, Josef Hanzlík, Václav Hrabě) shromáždil Jiří Rambousek do samostatného oddílu svého knižního souboru *Nesoustavná rukověť české literatury* (Praha 2005, s. 423–534). Inter-textové vazby prací autorů převážně starší a střední generace (mj. Františka Hrubína, Jiřího Koláře, Ivana Skály, Jiřího Šotoly) k antickým dílům zkoumala Eva Stehlíková v publikaci *Antika a česká poezie po roce 1945* (Praha 1970).

Souvislý výklad proměn Holanovy tvorby doplněný základními biografickými informacemi i přiblížením kontextu vzniku jednotlivých skladeb či sbírek podal Jiří Opelík v monografii *Holanovské nápovědy* (Praha 2004). Různorodé příspěvky k dílu básníka (interpretace některých prací vydaných v 60. letech, studie k autorově poetice, úvahy o Holanových překladech i překladech jeho děl do cizích jazyků) shrnuje rovněž publikace *Vladimír Holan a jeho soupoutníci. Sborník příspěvků z III. kongresu světové literárněvědné bohemistiky. Sv. 2* (Praha 2006, ed. Vratislav Färber). Studie Giuseppe Dierny o aspektech komunikace a Xaviera Galmiche o ontologické diferenci v Holanově poezii byly otištěny ve sborníku *Vladimír Holan – Noční hlídka srdce* (Praha 2005, ed. Alena Petruželková). Interpretační příspěvky zaměřené jak na celek básníkovu díla, tak na jednotlivé knihy vydané ve sledovaném období shrnuje výběr z prací Zdeňka Kozmína *Studie a kritiky* (Brno 1995, zejm. s. 167–191). Holanovu dílu byla dále věnována publikace *Úderem tepny. Sborník ze semináře k interpretaci básnického díla Vladimíra Holana* (Praha 1986). Kromě vzpomínkových textů, esejů a studií, částečně později publikovaných v souborech jednotlivých přispěvatelů, obsahuje rovněž blok příspěvků věnovaných literárním pořadům z Holanova díla a úvahám o možnostech jeho umělecké interpretace. Rozboru některých Holanových textů uveřejněných v 60. letech (Příběhy, Noc s Hamletem) se věnoval Přemysl Blažíček v monografii *Sebevědomění poezie. Nad básněmi V. Holana* (Pardubice 1991), sledující obecnější otázky povahy a smyslu

poezie a možností jejího zkoumání. Biografii Vladimíra Holana detailně na základě znalosti jeho písemné pozůstalosti, zpráv přátel i rodinných příslušníků a vyprávění samotného básníka zpracoval Vladimír Justl v 10. svazku básnickových sebraných spisů nazvaném *Bagately* (2., upravené vydání Praha 2006). Výklad objasňuje mj. složitou genezi a ediční historii jednotlivých prací ze 60. let, svazek dále obsahuje seznamy veškerých autorových básní (seřazené jak podle názvů, tak podle incipitů) i další ceněné dokumentární materiály. Mnohohlasí jako podstatný rys básnickovy poetiky, jeho funkce a typy zkoumala Sylvie Richterová v příspěvku *Polyfonie v poezii Vladimíra Holana* (in *Ticho a smích*, Praha 1997, ed. Karel Jadrný, s. 151–164). Holanově epice se soustavněji věnoval Miroslav Červenka, své podnětné analytické studie *Vědomí strasti. Prolegomena k epice Vladimíra Holana a Žánrové souvislosti Holanových příběhů* shrnul do souboru *Styl a význam* (Praha 1991, s. 107–136). Okolnosti vzniku skladby *Toskána* a její souvislost s cyklem *Testamentů* přiblížil Vladimír Justl v textu *Holanova Toskána* (in *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada literárněvědná /D/* 1985, č. 32, s. 185–189). Z analýzy jednotlivých vrstev skladby *Óda na radost* jako východiska pro komplexní interpretaci Holanových *Příběhů* a jejich souvislosti s novým typem epičnosti v české poezii vyšel Jiří Holý ve studii *Óda na radost?* (in *Možnosti interpretace. Česká, polská a slovenská literatura 20. století*, Olomouc 2002, s. 248–261). Druhé a žánrově zařazení sbírky, zejména vztah lyrické a epické složky díla, mj. na základě analýz předchozích interpretů, zkoumal Miroslav Zelinský ve studii *Příběhy Vladimíra Holana* (*Česká literatura* 1993, č. 4, s. 368–384). Komplexní rozbor sbírky s postižením biografického kontextu, jazyka, intertextuálních vazeb a kompozičních postupů provedla Ivana Camrdová v příspěvku *Vladimír Holan – Příběhy* (in *Scarabeus* 1999. *Ročenka studentů české literatury Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy*, Praha 1999, edd. Nikola Richtrová, Rostislav Konopa, s. 97–117). Úvahy o žánru skladby *Noc s Hamletem*, jejím časoprostoru a kompozičním centru – dialogu básníka s postavou – shrnul Karel Piorecký do příspěvku *Holanův Hamlet* (*Tvar* 2004, č. 12, s. 18–19), text připomíná rovněž starší literaturu k tématu. Tentýž autor ve studii *Dialogičnost Holanovy Noci s Hamletem* (*Aluze* 2005, č. 3, s. 61–70) zkoumal obecnou povahu dialogičnosti v poezii i její konkrétní podoby a funkci v Holanově skladbě. S Blažičkovým negativním hodnocením teozovitosti a proklamativnosti *Noci s Hamletem* polemizoval Urs Heftrich v příspěvku *Poznámky k Blažičkově interpretaci Noci s Hamletem* (in *Revolver revue* 2006, č. 63, s. 255–261).

Novou tvůrčí etapu ve vývoji Seifertovy poezie, vyjádřenou reflexivností a životní bilancí spolu s přklonem k prozaizujícímu mluvnímu stylu a volnému verši, v autorových sbírkách ze 60. let přiblížil Zdeněk Pešat v monografii *Jaroslav Seifert* (Praha 1991, s. 190–212). Závadovy sbírky *Jeden život* a *Na prahu* interpretovala Iva Málková v práci *Hledání Viléma Závady. Tvůrčí cesty zvláště po roce 1945* (Olomouc 2003, zejm. s. 181–239), autorka připomíná rovněž dobovou kritickou reflexi těchto prací a starší odbornou literaturu k tématu. Závadovu originální práci s ustálenými tématy a jejich metaforickým ztvárněním (cesta jako směřování od zrození k smrti, její vertikální dimenze, vzestup a pád, kontext světla a tmy, polarita s reáliemi technické civilizace) v autorově bilanční sbírce sledovala Marie Kubínová v příspěvku *Vilém Závada: Na prahu* (in *Český Parnas. Literatura 1970–1990*, Praha 1993, ed. Jiří Holý, s. 31–36). Životní osudy, poezii, prózu i dramatické práce Františka Hrubína ze sledovaného období stručně charakterizoval Josef Strnadel v knize *František Hrubín* (Praha 1980, zejm. s. 112–133).

Romanci pro křídlovku jako jedno z vrcholných a inovátorských děl v kontextu dobové básnické tvorby vyzdvihl Jiří Brabec v textu *Poezie na rozcestí* (Plamen 1963, č. 5, s. 48–52). Souvislost skladby s předchozími fázemi autorova tvůrčího vývoje zdůraznil Miloš Pohorský v esejí *Cesta k Romanci pro křídlovku* (in *Zlomky analýzy. K poválečné české literatuře*, Praha 1990, s. 351–361). Z analýzy časoprostoru skladby vycházela při její interpretaci Marie Mravcová v hesle *František Hrubín: Romance pro křídlovku* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, edd. Jiřina Táborská, Milan Zeman, s. 236–248). Jana Hoffmannová ve studii *Struktura časových významů v Hrubínově Romanci pro křídlovku* (Slovo a slovesnost 1980, č. 4, s. 286–290) sledovala v této skladbě konstrukci temporality, založenou na prolínání subjektivního času lyrického subjektu a reálné posloupnosti zachycených událostí. Funkci volného verše ve významové výstavbě básně na detailní analýze části Hrubínovy skladby postihl Jiří Trávníček ve studii *Volný verš a textová pragmatika. Na materiálu z Hrubínovy Romance pro křídlovku* (Slovo a slovesnost 1991, č. 1, s. 21–27). Na rozbor kompozice Hrubínových Lešanských jesliček se zaměřil František Všeticka v příspěvku *Hrubínova poslední skladba* (in *Stavba básně*, Olomouc 1994, s. 137–144). Tendenci k integraci protikladů jako dominantní rys sbírek Oldřicha Mikuláška ze 60. let vyzdvihl Miroslav Petříček v monografii *Oldřich Mikulášek. Rozpory a jednota tvorby* (Praha 1970, s. 102–132). Tentýž rys přibližuje na proměně jazyka, kompoziční složce, analýze vazeb k Máchovu dílu a smyslovosti sbírek To královské a Šokovaná růže studie Vladimíra Karfíka *Co člověk má* (Orientace 1970, č. 2, s. 72–77). Funkci a podobu zaumných textů v Mikuláškově tvorbě přibližuje studie Jiřího Opelíka *Zaumné verše v poezii Oldřicha Mikuláška* (Česká literatura 1990, č. 4, s. 321–336). Autorem třetí části této studie, analyzující „jazyk“ těchto veršů a provádějící jeho typologické zařazení, je Pavel Vašák.

Rozsáhlá kritická stať Antonína Brouska, věnovaná sbírce Ivana Skály Zdravím vás, okna a její souvislosti s vývojem básnickova díla, byla zařazena do souboru *Podřezávání větve* (Praha 1999, ed. Michael Špirit, s. 35–46). Brouskova kniha shrnuje další cenné příspěvky k dobové poezii (Josef Kainar, Ivo Fleischmann, poznámky k debutujícím autorům a jejich publikačním možnostem i literárnímu experimentu) a obsahuje rovněž autorovu bibliografii. Monografie Bohumila Jiráka *Ladislav Stehlík* (Praha 1985, zejm. s. 103–145) obsahuje kromě rekapitulace základních životopisných údajů výklad zaměřený zejména na motivickou analýzu básnickových sbírek ze 60. let. Zachycení celku díla Klementa Bochořáka se věnoval Mojmír Trávníček v esejí *Uchovej zrak můj* (in *Sdílet věčně. Studie, profily a kritiky*, Olomouc 2002, ed. Petr Hora, s. 105–113). Životní osudy a dílo Josefa Suchého sledují příspěvky sborníkové publikace *Černá a bílá pravda. Josef Suchý (1923–2003)* (Brno 2004, edd. Ludvík Štěpán, Ladislav Soldán). Kromě interpretačních a biografických stať obsahuje kniha rovněž ukázky z autorovy korespondence, některé jeho drobnější texty a memoárové glosy pamětníků. Tištěné básnické, prozaické i esejistické práce Františka Lazeckého stručně komentoval Jaroslav Červinka v esejí *Nad dílem Františka Lazeckého* (Akord 1990, č. 5, s. 10–28). Souhrnnou charakteristiku vzájemně úzce provázaného básnického i prozaického díla Ladislava Dvořáka podal Bedřich Fučík ve stati *Outsider se směje* (in *Píseň o zemi*, Praha 1994, edd. Vladimír Binar, Mojmír Trávníček, s. 320–335). Vzpomínkově laděný esej Zdeňka Urbánka *Menhiry podél cesty* (in *Zvláštní případy*, Praha 1993, ed. Karel Jadrný, s. 111–127) se soustředí zejména na biografické okolnosti vzniku Dvořákova díla.

Hledání individuálních tvůrčích cest básníků tzv. poezie všedního dne po zániku časopisu Květen zachytil Přemysl Blažiček ve studii *Generace Května v šedesátých letech* (in *Kritika a interpretace*, Praha 2002, s. 184–196, ed. Michael Špirit); autor připomněl rovněž tvůrčí vývoj generačních souputníků skupiny (Ivan Diviš, Jan Skácel). Soubor statí, v němž byla studie otištěna, shrnuje dále Blažičkovu systematickou recenzní činnost zaměřenou od sklonku 50. let zejména na díla představitelů této skupiny a generace. Bohumil Svozil v monografii *Vůle k intelektuální poezii. O básnické tvorbě Miroslava Holuba* (Praha 1971) na základě detailní analýzy syntaktické a sémantické roviny jediného textu, básně Večer v laboratoři, charakterizoval poezii Miroslava Holuba z padesátých a šedesátých let. Základní ediční údaje o sbírkách a výběrech i doprovodné texty, jimiž byly tyto publikace provázány, obsahuje ediční poznámka souboru Holubovy poezie (*Básně*, Praha 2003, ed. Michal Huvar, s. 995–1014). Otištěna zde byla rovněž klíčová studie Jiřího Brabce, původně doslov výboru Anamnéza (tamtéž, s. 1000–1008). Souhrnnou charakteristiku Florianovy tvorby ze sledovaného období podal Miroslav Petříček ve stati *Poezie básnické celistvosti* (in Miroslav Florian: *Druhý dech*, Praha 1968, s. 139–146). Mnohovýznamovost básnické výpovědi tohoto autora zkoumal Bohumil Svozil ve studii *Významový rozbor poezie Miroslava Floriana* (Česká literatura 1964, č. 1, s. 30–38). Básnický vývoj Karla Šiktance od prvních sbírek sledoval Jiří Brabec v doslovu k výboru z autorovy tvorby (in Karel Šiktanc: *Paměť*, Praha 1964, s. 139–150). Interpret zde podrobněji přibližuje zejména skladbu Heinovské noci, jež je označena nejen za mezník v proměnách autorovy poetiky, ale také za jedno z nejvýznamnějších děl české literatury sledovaného období. Osamostatnění grafické podoby od rytmu veršů v Šiktancově poezii zkoumal Miroslav Červenka v analytické studii *Verš a řádek. Experiment Karla Šiktance s básnickým rytmem* (in *Styl a význam*, Praha 1991, s. 214–245). Tentýž autor se v drobnějších textech věnoval rovněž rozboru básníkovy sbírky Artéská studna a skladby Adam a Eva (in *Obléhání zevnitř*, Praha 1996, s. 261–270). Šiktancovu poemu Heinovské noci jako aktualizaci lyrickoepického žánru pásma přiblížil Vladimír Macura v interpretační studii *Karel Šiktanc: Heinovské noci* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 204–215). Detailní analýzu skladby provedla rovněž Iva Málková ve srovnávací studii *Od Mrtvé vsi k Heinovským nocím. Srovnání básnických skladeb Viktora Fischla a Karla Šiktance* (in *Zlatá šedesátá*, Praha 2000, s. 280–288). Na charakteristiky přelomových sbírek Artéská studna a Zařikávání živých, jejich sepětí s mýtem a venkovem a jejich místo ve vývoji autorovy poetiky se zaměřil Ivo Fencel v eseji *Básník zakleté generace. Karel Šiktanc po patnácti letech* (Plamen 1967, č. 2, s. 98–102). Interpretace pěti Skácelových sbírek, vydaných během sledovaného období, obsahuje monografie Zdeňka Kožmína *Skácel* (3., doplněné vydání Brno 2006, zejm. s. 52–86). Práce přibližuje rovněž básníkovu redakční působení v časopisu Host do domu, rozebírá jeho drobné publicistické texty vydané později knižně a je doplněna aktualizovaným přehledem sekundární literatury o Skácelově díle. Zkoumání tematické a motivické složky básníkových textů prvního tvůrčího období, jejich poetiky i vztahu autora k modernismu shrnul Václav Černý do rozsáhlé kritické stati *Hrst poznámek nad Janem Skácelem* (in *Tvorba a osobnost I*, Praha 1992, edd. Jan Šulc, Jaroslav Kabíček, s. 821–831). Sbíрку Smuténka jako klíčovou knihu autora, charakteristickou prověřováním možností poezie (tematizace jazyka a ticha, snaha proniknout pod povrch jevů jako významový princip), interpretoval Jiří Trávníček ve studii *Jan Skácel: Smuténka* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 320–330). Text připomíná i některé závažnější recenzní reakce na vydání sbírky.

Typologizaci výskytů jednoho z důležitých slov Skácelovy poezie provedl tentýž autor v příspěvku „*Ticho*“ Jana Skácela. *Sémantická kvalifikace básnickova klíčového slova* (in Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada literárněvědná /D/ 1988, č. 35, s. 71–81). Na tematizaci řeči a ticha ve Skácelově tvorbě (z 60. let zejména na texty ze sbírky *Metličky*) se ve studii *Neslyšně slyšený*. In *margině tvorby Jana Skácela* (in *Mlčení a řeč v komunikaci, jazyce a kultuře*, Praha 1996, s. 233–267) zaměřila Irena Vaňková. Analýze vzniku básně *Pocita Karlu Jaromíru Erbenovi* (knižně otištěné ve sbírce *Hodina mezi psem a vlkem*) a zachycení podstatných vazeb Skácelovy tvorby na dílo obrozenského autora se věnoval Jiří Opelík ve studii *Skácelovo erbenovství* (in *Milované řemeslo*, Praha 2000, s. 296–318). Tentýž autor přiblížil v analytické studii *Skácelova barevnost* (in *Literární věda osudem i volbou*. Sborník prací Filozofické fakulty Ostravské univerzity, Literární věda, č. 4, 2000, s. 77–82) výtvarné kvality Skácelovy poezie a zaměřil se zejména na charakterizační a hodnotové aspekty tematizovaných barev. Tvorbu Jiřiny Haukové od počátků po 60. léta souhrnně charakterizoval Bedřich Fučík v esejí *Cesta Jiřiny Haukové* (in *Píseň o zemi*, Praha 1994, s. 116–123). Dosud nejúplnější vydání autorčiných veršů (*Básně*, Praha 2000, ed. Michael Špirit) shrnuje v ediční poznámce (s. 941–1064) kromě detailních informací o rukopisech a vydáních jednotlivých sbírek i přepisy doprovodných textů, biografické kalendárium a bibliografický doplněk ke kritickému ohlasu autorčina díla. Sbíрку *Chrlení krve* jako mezník ve vývoji Divišovy tvorby, příznačný zepičtěním a větším důrazem na reflexi vlastních tvůrčích postupů, vyzdvihl Josef Jedlička v synteticky zaměřené práci o básnickově díle *Poezie Ivana Diviše jako osobní riziko* (Svědectví 1975, č. 50, s. 309–322). Stručnou rekapitulaci biografie Ivana Diviše a charakteristiku konstant a proměn jeho básnického světa shrnuje esej Jaroslava Meda „*Pokleknouti trvám! Žádné rozumět!*“. *Básnický apel Ivana Diviše* (in *Spisovatelé ve stínu*, 2., rozšířené vydání Praha 2004, s. 131–138). Interpretační glosy k jednotlivým sbírkám Ivana Diviše obsahuje esejistický text Mojžíra Trávníčka *Zamyšlení nad Ivanem Divišem* (in *Sdílet věčně. Studie, profily a kritiky*, Olomouc 2002, s. 166–177). Autor v obecné charakteristice celku díla rovněž připomíná jeho inspirační zdroje a vyzdvihuje antitetičnost básnickova výrazu.

Systematickou badatelskou pozornost věnovala tvorbě autorů debutujících na stranách *Tváře* a *Sešitů* Marie Langerová. Soubor jejich textů *Fragmenty pohybu. Eseje o české poezii* (Praha 1998) zahrnuje mj. monografické studie věnované dílu Petra Kabeše, Miloslava Topinky, Antonína Brouska, Jiřího Gruši a Ivana Wernische. Drobnější recenzní příspěvky k poezii těchto básníků (rovněž Petra Kabeše, Antonína Brouska, Ivana Wernische a Miloslava Topinky, ale také Jana Zábrany, Pavla Šruta či Josefa Peterky) i další texty, vztahující se k celku jejich tvorby, obsahuje dále kniha Miroslava Červenky *Obléhání zevnitř* (Praha 1996, zejm. s. 283–320). Z vlastní dobové kritické reflexe vycházela Dobrava Moldanová při přípravě studie mapující nástup této generace. Studie nazvaná *První kroky časopisu Tvář a básnické debuty z počátku 60. let* (Host 1996, č. 6, s. 30–39) přibližuje publikační platformy debutantů, generační pocit i klíčové tematické a motivické okruhy, k nimž jejich tvorba směřovala. Na literární a generační souvislosti díla Jany Štroblové a analýzu jejího stylu se soustředila v dílčích studiích Alena Debická (in *O výstavbě a stylu textu. Stylistické analýzy a interpretace*, Ústí nad Labem 1999, s. 61–76). Kritické zhodnocení prvních sbírek Josefa Hanzlíka, založených dle interpreta na efektu emocionálního působení, obsahuje dobová staf Bohumila Doležala *Poezie Josefa Hanzlíka* (in *Tvář. Výbor z časopisu*, Praha 1995,

s. 258–268). Diferenciované přijetí prvních Hanzlíkových knih literární kritikou zpracoval Jiří Svoboda ve studii *Pro básníka i proti němu. Hanzlíkova poezie 60. let a její kritická reflexe* (in *Cesty a zastavení. Kapitoly z české literatury 20. století*, Ostrava 2002, s. 110–119). Wernischovu sbírku Zimohrádek zasadil do kontextu díla jeho generačních vrstevníků i do vývoje básnickovy tvorby Jiří Trávniček v interpretační studii *Krajina bezčasí* (in *Poezie poslední možnosti*, Praha 1996, s. 117–131). Odklon od lyrismu autorů Května, konkrétnost pojmenování a zájem o jazyk a jeho sémantickou rovinu v básních Jiřího Gruši sleduje studie Vladimíra Karfíka *Živý poeta doctus* (in Jiří Gruša: *Torna. Světla lhůta. Právo útrpné. Cvičení mučení. Modlitba k Janince*, Praha 2003, s. 219–225). Celku Zábrany básnické tvorby se v interpretačních sondách věnovaných autorovým básním ze tří různých období věnovali Tomáš Kafka a Jan Šulc ve studii *Vlastní básnická tvorba Jana Zábrany* (in *Sborník Kruhu přátel českého jazyka. Přednášky z roku 1988*, Praha 1989, s. 106–121); text odkazuje rovněž na starší příspěvky k tématu. Detailní analýzu temporality, práce s řečí a snahy o proměnu ustálené formy sonetu v Zábranových Stránkách z deníku obsahuje studie Jiřího Trávnička *Vykoupen ve vlastním zatracení* (in *Poezie poslední možnosti*, Praha 1996, s. 99–116). Ediční poznámka Michaela Špírita k soubornému vydání poezie Zbyňka Hejdy (in *Zbyněk Hejda: Básně*, Praha 1996, edd. Vratislav Färber, Antonín Petruželka, s. 287–356) shrnuje kromě základních bibliografických informací a vylíčení ediční historie jednotlivých sbírek též text klíčových dokumentů (korespondence, básnickových rozhovorů) ke kritické a literárněhistorické recepci básnickova díla.

Medailony reprezentantů českého literárního experimentu uvedené úvahami o vlastní tvorbě (zejména jejich metodách či technikách) a obsahující rovněž ukázky jednotlivých prací, shrnuje antologie *Vrh kostek. Česká experimentální poezie* (Praha 1993, edd. Josef Hiršal, Bohumila Grögerová). Retrospektivní pohledy na různé podoby experimentální poezie, teoretické úvahy, glosy i další příspěvky k tématu obsahuje dále výstavní katalog *Báseň – obraz – gesto – zvuk. Experimentální poezie 60. let* (Praha 1997). Teoretické základy, mezinárodní kontext formování a klasifikaci jednotlivých typů jedné z forem dobového literárního experimentu – tzv. vizuální poezie – zkoumal Kenichi Abe v diplomové práci *Česká vizuální poezie 60. let* (Tokio 1999, jeden exemplář uložen v knihovně ÚČL AV ČR). V samostatné části se autor věnoval též návaznosti domácích autorů na podněty mezinárodně avantgardy, Skupiny 42 a monograficky přiblížil práce významných tvůrců (Jiří Kolář, Josef Hiršal – Bohumila Grögerová, Václav Havel, Ladislav Novák ad.). Stručné informace o jednotlivých autorech shrnul také Jiří Valoch do souhrnného příspěvku *České vizuální texty. Náčrt přehledu šedesátých až osmdesátých let* (Rok 1991, č. 1, s. 75–84). Zejména na díla Jiřího Koláře, Bohumily Grögerové, Josefa Hiršala a Ladislava Nováka v souvislosti s italskou vizuální poezií se zaměřila Eva Krátká ve studii *České umění a italská vizuální poezie* (Umění 2006, č. 5, s. 433–448). Kontakty s rakouskými básníky, vzájemné přetiskování prací i institucionální spolupráci odvíjející se na platformě experimentu sledovala Gertraude Zandová v příspěvku *Politika, poetika, osobnosti. Česko-rakouské literární kontakty po roce 1945* (Svět literatury 2000, č. 19, s. 98–117). Kolářovi a jeho uměleckému vývoji od čtyřicátých do šedesátých let je věnována studie Jindřicha Chaloupeckého *Příběh Jiřího Koláře* (in *Jiří Kolář*, Praha 1993, ed. Milada Motlová, s. 19–40). Autor v ní přibližuje rovněž Kolářův koncept tzv. evidentní poezie a tvorbu ze 60. let, příznačnou silici skepsí k možnostem slova a básnickovým příklonem k výtvarnému umění. Výstavní katalog, v němž byla

studie přetištěna, obsahuje kromě dalších studií, zkoumajících převážně jeho výtvarné dílo, i ukázky Kolářovy tvorby ze sledovaného období. V rozsáhlém monografickém eseji *Nástin básnické osobnosti Jiřího Koláře. Pokus o genetiku básníka abstraktního* (in *Tvorba a osobnost I*, Praha 1992, s. 871–895) zachytil Václav Černý tvůrčí vývoj básníka od jeho počátků. Zabývá se v něm rovněž korespondencemi Kolářových básnických a výtvarných technik a sleduje i kontext vývoje umění 20. století s důrazem na prvky, jež ve svých pracích Kolář využíval. Medailon sledující vedle biografie a tvorby i autorovu významnou roli inspirátora a iniciátora nazvaný *Kolář neboli poezie – panství života a smrti* zařadil Jan Vladislav do knižního souboru *Portréty a autoportréty* (Praha 1991, s. 193–214). Kolářovu práci s významem slov a věcí ve spojitosti s nejnovějšími trendy výtvarného umění a sémiotikou sledoval Josef Hlaváček ve studii *Optické básně* (*Estetika* 1966, č. 3, s. 253–260). Tvůrčí vývoj na základě zkoumání materiálu, metody a ztvárnění subjektu v Kolářových pracích přiblížila Sylvie Richterová v práci *Ticho, smích a proměna v díle Jiřího Koláře* (in *Ticho a smích*, Praha 1997, s. 165–190). Táž autorka ve studii *Kolářův experiment s uměním: příklad futurismu* (*Česká literatura* 2006, č. 2–3, s. 289–303) poukázala na korespondenci Kolářových tvůrčích metod s podněty italského futurismu. Zdůraznila ovšem rovněž klíčovou diferencí, projevující se autorovou snahou o využití destrukce k utváření děl s novým estetickým účinem. Jednu z oblastí intertextových návazností Kolářových prací sledovala Daniela Stuchlíková ve stati *Království Apollonů a Venuší na kolečkových židlích aneb Antika v díle Jiřího Koláře* (*Listy filologické* 2002, č. 1–2, č. 84–99). Detailní rozbor Kolářovy metody při práci s textem cizích autorů, zejména na základě komparativního rozboru sbírek Mistr Sun o básnickém umění, Nový Epiktet a jejich pretextů, provedl Vladimír Karfík ve stati *Kolářovy básnické reflexe* (in *Literatura je čitelná. K moderní české próze a poezii*, Olomouc 2002, s. 128–161). Soubor Nový Epiktet jako autorovu snahu o formulaci zásad čistého života a tvorby přiblížil Miroslav Červenka v příspěvku *Kolářova rukojeť pro moderní básníky* (in *Obléhání zevnitř*, Praha 1996, s. 244–249). S důrazem na analýzu řeči periferie, ztvárnění témat ženy a všednosti interpretoval Kolářovu sbírku Vršovický Ezop Jiří Trávníček ve studii *Osud ve stavu řeči* (in *Poezie poslední možnosti*, Praha 1996, s. 85–98). Kolářovu snahu o odpoetizování poezie v souboru Vršovický Ezop a soustavné zapojení výtvarného prvku v Básních ticha sledoval Zdeněk Pešat ve stati *Tři průhledy na poezii Jiřího Koláře* (in *Tři podoby literární vědy*, Praha 1998, s. 172–180). Básně ticha v kontextu tzv. konkrétní poezie a se zaměřením na hlavní autorem používané tvůrčí postupy analyzoval Kenichi Abe ve studii *Poezie Jiřího Koláře z hlediska konkrétního umění* (in *Česká literatura na konci tisíciletí, sv. 2. Příspěvky z 2. kongresu světové literárněvědné bohemistiky*, Praha 2001, ed. Daniel Vojtěch, s. 645–652). Na souhrn díla Ladislava Nováka a jeho vývojové proměny (fónická poezie, vizuální básně, kolážové techniky a jejich varianty ve výtvarných pracích atd.) se zaměřil Jiří Valoch v monografické studii *Proměny Ladislava Nováka* (in *Proměny Ladislava Nováka*, Praha 2002, ed. Jiří Valoch, s. 9–74). Výstavní katalog, v němž byl text uveřejněn, obsahuje ukázky Novákových uměleckých prací, kalendárium, soupis výstav, autorových knižních publikací i odborné literatury. Na rozboru několika ukázek knihy Ladislava Nováka *Pocť Jacksonu Pollockovi* a v polemice s dobovými teoretickými úvahami Josefa Hiršala poukázal na možnosti i úskalí konkrétní poezie Miroslav Červenka ve stati *K sémantice tzv. konkrétní poezie* (in *Obléhání zevnitř*, Praha 1996, s. 347–355). Soubor Job-boj interpretovala Alena Debická-Šimonková v příspěvku *Jazyk a experimentální poezie* (in

Český jazyk a literatura 1991/92, č. 5–6, s. 97–103). Hiršalovu sbírku *Soukromá galerie* jako příklad nekonstruktivního, na autentický zážitek zaměřeného typu literárního experimentu zkoumal Karel Milota v textu *Autentický svědek* (in Josef Hiršal: *Soukromá galerie*, Praha 1992, s. 159–165). Způsob utváření Havlových typogramů a vazbu jejich grafické realizace k názvu přiblížila Elžbieta Dąbrowská v analytické studii *Sémantika vizuální poezie – typografické básně Václava Havla* (in Český jazyk a literatura 1995/96, č. 5–6, s. 97–103). Dokumenty ke genezi Havlových Antikódů, detailní ediční údaje i doprovodné texty z prvního vydání sbírky obsahuje ediční poznámka vydání v autorových sebraných spisech (in Václav Havel: *Básně. Antikódy*, Praha 1999, ed. Jan Šulc s. 369–404). Celek díla Emila Juliše od preexperimentálních počátků po práce z 90. let sledovala Lucie Divišová v příspěvku *Emil Juliš* (in *Scarabeus* 1999. *Ročenka studentů české literatury Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy*, Praha 1999, s. 163–190). Techniky textové roláže a permutací v Julišově sbírce *Krajina her*, obměňované a rozvíjené rovněž v dalších autorových souborech z 60. let, postihl Karel Milota v interpretační studii *Emil Juliš: Krajina her* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 352–361). Tentýž autor souhrnně analyzoval Julišovu tvorbu sledovaného období v příspěvku *Nová země variací* (in Emil Juliš: *Svět proměn*, Praha 1994, s. 110–122). Zejména na zkoumání principu a variant binárních básní se zaměřil Robert Ibrahim v monografické práci *Experimentální tvorba Ladislava Nebeského* (Tvar 2005, Edice Tvary, sv. 9–10).

Tvorbě Jiřího Suchého je věnována knižní publikace Michala Huvara *Suchý. Písníčkář a básník* (Brno 1999). Zkoumá její hlavní inspirační zdroje (kabaret, poetika Osvozeného divadla, muzikál), divadelní dráhu autora i klíčové prvky poetiky jeho básní. Souvislost poezie Jiřího Suchého s melodií, hudebním doprovodem a důrazem na hudební stránku slova sledoval na materiálu sbírky Klokočí Jaroslav Zima ve studii *Jazyk a styl veršů Jiřího Suchého* (Naše řeč 1966, č. 1, s. 1–9). Zejména na tematickou a motivickou rovinu Suchého textů se soustředil Bohumil Doležal v příspěvku *Písněové texty J. Suchého a literatura* (Česká literatura 1964, č. 1, s. 51–58). *Idiocie jako krásné umění* Kainarovu tvorbu souhrnně charakterizoval Jiří Opelík v úvodním eseji k výboru z autorových básní nazvaném *Bláznův kabát* (Praha 1972, s. 7–21); stať obsahuje heslovité charakteristiky jednotlivých sbírek. Na sbírky závěrečného období se zaměřil editor jejich souborného vydání v básníkových spisech Miloš Pohorský v eseji *V náladě blues* (in Josef Kainar: *Poslední blues*, Praha 1990, s. 263–279). Tentýž autor připomněl souvislost jazzové hudby s českou literární tradicí a s Kainarovou tvorbou od jejích počátků v příspěvku *Blues – Kainarův osud* (in *Stará a nová Blues*, Praha 1984, ed. Miloš Pohorský, s. 221–238). Metody kontrastu, opakování a variace (jako principy jazzové hudby) i práci s jazzovou inspirací v motivické rovině básní Josefa Kainara sledoval detailně Radomil Novák v kapitole *Poezie in blue* své monografie *Hudba jako inspirace poezie* (Ostrava 2005, s. 132–160). Dílo Václava Hraběte do kontextu beatnické poezie a tvorby jeho generačních vrstevníků zařadil Bohuslav Hoffmann ve studii *Vývojové souřadnice poezie Václava Hraběte. Problematika jejího ohlasu* (Česká literatura 1994, č. 3, s. 255–275). Text sleduje rovněž diferencované cesty Hrabětovy poezie k posluchačům (poetická vinárna Viola, gramofonové nahrávky) a čtenářům (soubory z konce 60. a 70. let) a detailně se zabývá jejími interpretacemi v období takřka dvacetiletí po básnickové smrti. Přehled knižně prvně zpřístupňovaných rukopisných textů tohoto autora s životopisným kalendářem a chronologickým přehledem publikačních a dalších aktivit s jeho odkazem souvisejících obsahuje ediční poznámka souboru *Blues pro bláznivou holku*

(Praha 1990, edd. Miroslav Kovářík, Jan Miškovský a Jaromír Pelc, s. 227–258). Medailony věnované písničkářům – mj. Karlu Krylovi, Vladimíru Mertovi či Jaroslavu Hutkovi – shrnuje publikace Josefa Prokeše *Estetická výstava české folkové písně v 60.–80. letech XX. století* (Brno 2003). Dosud nejrozsáhlejší biografii Karla Kryla publikoval Vojtěch Kliment pod názvem *Akorát, že mi zabili tátu. Příběh Karla Kryla* (Praha 2006). Kniha obsahuje rovněž soupisy starší literatury k tématu a Krylovu diskografii.

Vývoji českého surrealismu v 50. a 60. letech byla věnována první část studie Františka Dryje *Dějiny neosamocenosti 1. Aby se nezapomínalo (aspoň) na něco* (Analogon 2004, č. 41/42, s. 2–12). Poezii Oldřicha Wenzla a jeho životní osudy přiblížil částečně na základě osobních vzpomínek a dokumentů Ludvík Kundera v textu „*Den zabředá, já setrvávám*“ (in Oldřich Wenzl: *Pohodlný život*, Praha 1990, s. 235–269). Sbírky Ludvíka Kundery ze 60. let v kontextu jeho surrealistických začátků interpretoval Zdeněk Kožmín ve studii *Lyrika bez závorek a v závorkách* (in *Cesty k dnešku 2*, Brno 1966, ed. Oleg Sus, s. 180–204). Texty Stanislava Dvorského souhrnně charakterizoval Petr Král v eseji *Black and blue. Koleje napříč tmou* (in Stanislav Dvorský: *Zborcené plochy*, Praha 1996, s. 139–156). Knižní vydání souboru *Hra na ohradu* obsahuje esej Jaromíra F. Typlta *Smetení ze stolu* (in Stanislav Dvorský: *Hra na ohradu*, Praha 2006, s. 118–132), jenž mj. připomíná zdroje autorovy poetiky a její souvislost s programovými tezemi a dobovým vývojem domácího surrealismu. Výbor z veršů a próz Karla Šebka *Díve se do tmy, je tak barevná* (Brno 1996, ed. Jan Nejedlý) byl doplněn editorovým doslovem (*Tanec na žiletkách*, s. 127–147), soupisem autorova rukopisného díla i stručným přehledem sekundární literatury. Krátkou úvahou Petra Krále *Nové návody k dýchání*, přibližující všestrannost uměleckého talentu Romana Erbena, je doplněn soubor jeho básnické tvorby *Artyčoky chána Kučuma* (Praha 1995, s. 171–175).

Stručné medailony některých básníků katolické orientace shromáždil Zdeněk Rotrekl do souboru *Skrytá tvář české literatury* (Toronto 1987; Brno 1991). Témuž autorskému okruhu jsou části věnovány i drobnější esejistické, recenzní a publicistické texty ve výběrech Mojmíra Trávníčka *Sdílet věčné. Studie, profily a kritiky* (Olomouc 2002, ed. Petr Hora) a J. M. Tomeše *Slovo a tvar* (Praha 2003, ed. Zina Trochová). Základní otázky poválečné básnické tvorby Vladimíra Vokolka sledoval Bedřich Fučík v eseji *Exilové království samoty* (in *Píseň o zemi*, Praha 1994, s. 309–319). Apokalyptičnost vyrůstající z vědomí duchovní krize moderního světa charakterizoval jako hlavní rys Vokolkových prací Jaroslav Med v textu *In margine básnického díla Vladimíra Vokolka* (in *Spisovatelé ve stínu, 2.*, rozšířené vydání Praha 2004, s. 143–157). Sbírky Ivana Slavíka Deník Arnošta Jenče a Já A. J. přiblížila Hana Svanovská v příspěvku *Ivan Slavík a jeho Deník Arnošta Jenče* (in *Literatura určená k likvidaci II*, b. m. 2006, ed. Vlastimil Válek, s. 77–90). Základní fakta k posmrtně vydaným sbírkám Jana Zahradníčka a jejich zasazení do celku autorova díla shrnul Bedřich Fučík ve stati *Posmrtné verše Jana Zahradníčka* (in *Píseň o zemi*, Praha 1994, s. 87–96). Detailní interpretaci těchto básní obsahuje studie Jana Wiendla „*Nesluš slunce cele mě.*“ *Poznámky k věžeňské poezii Jana Zahradníčka* (in *Literatura určená k likvidaci*, b. m. 2004, ed. Luisa Nováková, s. 145–156). Ediční peripetie sbírek Dům strach a Čtyři léta, jejich základní charakteristiku i vysvětlivky a ukázkou z dokumentů vypovídajících o genezi souborů obsahuje komentář výboru z autorových veršů (in Jan Zahradníček: *Knihy básní*, Praha 2001, edd. Jitka Bednářová, Mojmír Trávníček, zejm. s. 946–980). Básnickému dílu Václava Renče, zejména analýze jeho posledních sbírek *Setkání s Minotaurem* a *Přesýpací hodiny*, je

věnována studie Luisy Novákové *Zatímco luna hořce mlčí* (Literární noviny 2006, č. 48, příl. Nové knihy). Detailní interpretaci Kostohryzových sbírek vydaných ve sledovaném období provedl Bedřich Fučík ve studii *Donquijotská melancholie* (in *Píseň o zemi*, Praha 1994, s. 336–351). V příspěvku *Josef Kostohryz: prameny melancholie* (in *Víra a výraz. Sborník z konference „...bývalo u mne zotvíráno...“*, Brno 2005, edd. Tomáš Kubiček, Jan Wiendl, s. 299–309), věnovaném celku básnickova díla, se k nim stručnými glosami vrací Markéta Kořená. Studie Jaroslava Meda *František Daniel Merth* (in *Spisovatelé ve stínu*, 2., rozšířené vydání Praha 2004, s. 159–169) sleduje zejména okolnosti vzniku souborů publikovaných na konci 60. a počátku 70. let. Cenné interpretační poznámky obsahuje medailon tohoto autora *A kámen v jícnu bude slovo tvé. K životu a dílu F. D. Mertha* (Souvislosti 1995, č. 3, s. 100–105) od Jiřího Zizlera. Básnické dílo Bohuslava Reynka, jeho inspirační zdroje i konstanty (osamění, výrazová prostota, víra a biblická inspirace) přiblížil Josef Hradec (vl. jm. Josef Mlejnek) v esejí *Blázen jsem ve své vsi...* (Proglas 1991, č. 1, s. 58–72). Reynkův válečný a poválečný básnický vývoj a jeho sbírky *Sníh na zápraží*, *Mráz v okně* a *Odlet vlaštovek* v textu *Bohuslav Reynek – básník samoty a kontemplace* (in *Spisovatelé ve stínu*, 2., rozšířené vydání Praha 2004, s. 81–92) stručně charakterizoval Jaroslav Med. Tentýž autor se v interpretačním hesle *Bohuslav Reynek: Odlet vlaštovek* (in *Český Parnas. Literatura 1970–1990*, Praha 1993, s. 191–194) zaměřil zejména na analýzu prvků napětí a dramatičnosti (akcentování motivů zla a lidské viny) v těchto básnických souborech. Genezi posledních knih částečně komentují a dokumentují doprovodné texty (ediční komentář, doslov a kalendárium) k sebranému vydání Reynkova díla (in Bohuslav Reynek: *Básnické spisy*, Zlín 1995, ed. Milada Chlábíková, doslov Mojmír Trávníček, s. 659–713). Zmínky o souvislostech výtvarného a literárního díla autora obsahuje knižní publikace Dagmar Halasové *Bohuslav Reynek* (Brno 1992). Interpretační poznámky k poezii i prózám Jana Kameníka shrnul Jiří Chocholoušek v příspěvku *Básnické dílo Jana Kameníka* (Aluze 1999, č. 2, s. 105–128), text obsahuje rovněž přehled literatury a seznam knižně publikovaných Kameníkových děl. Dílu Stanislava Zedníčka se systematictěji věnovala Alena Zachová. Ve studii *Stanislav Zedníček v kontextu české poezie* (in *Návraty k velkým*, Praha – Opava 2000, ed. Eva Formánková, s. 105–110) interpretovala celek básnickova díla a sledovala jeho shodné rysy i odlišnosti s tzv. halasovsko-holanovskou linií české poezie. V příspěvku *Básník Stanislav Zedníček* (Česká literatura 1995, č. 5, s. 537–543) zkoumala dosavadní kritickou recepci a literárněhistorické práce věnované autorovu dílu; číslo časopisu Česká literatura, v němž byl autorčin text otištěn, jednu z těchto prací – důležitý doslov Jiřího Opelíka – přetiskuje (tamtéž, s. 533–536). Zejména na zachycení vazeb mezi sbírkami *Hovory s mateřídouškou*, *Malachit* a inspiračními zdroji mezi rozmanitými texty české i světové literatury se zaměřil Ivo Harák v příspěvku *Rotreklivy Hovory s mateřídouškou – studie interpretační* (in *Literatura určená k likvidaci*, b. m. 2004, s. 65–73). Tentýž autor se v textu *Básník aluzivní a eliptický* (in *Nepopulární literatura*, Ústí nad Labem – Varnsdorf 1999, s. 66–72) pokusil o postžení celku autorova díla.

■ Próza

Souhrnný pohled na vývoj tvorby předních prozaiků generace 60. let nabízí monografie Mileny Koskové *Hledání ztracené generace* (2., doplněné a přepracované vydání Praha 1996). Práce je po úvodním syntetizujícím výkladu členěna na monografické kapitoly věnované jednotlivým autorům či skupinám autorů. Interpretační studie, dobové souhrnné kritické reflexe i dílčí analytické sondy věnované zejména výrazným prozaikům a jejich dílům ze sledovaného období obsahuje kniha Květoslava Chvatíka *Pohledy na českou literaturu z ptačí perspektivy* (Praha 1991). Na zkoumání stylu, zejména v souvislosti s dobově příznačnými snahami o rozrušování striktních žánrových hranic, jsou zaměřeny analýzy textů šesti předních prozaiků (Bohumila Hrabala, Josefa Škvoreckého, Milana Kundery, Ivana Vyskočila, Ladislava Fukse a Jaroslava Putíka) shromážděné v souboru *Příběhy pod mikroskopem* (Praha 1966, ed. Radko Pytlík). Rozsáhlejší eseje věnované dílu a částečně rovněž životním osudům autorů starší (Vladimír Neff), střední (Bohumil Hrabal, Josef Škvorecký, Jan Procházka, Milan Kundera, Ludvík Vaculík) i mladší generace (Jindřiška Smetanová) shrnul Václav Černý do publikace *Eseje o české a slovenské próze* (Praha 1994, edd. Eva Červinková, Jan Šulec). Text charakterizující vývoj českého románu a analytické stati zaměřené na klíčové dobové prózy Milana Kundery, Vladimíra Párala a Ludvíka Vaculíka obsahuje sborník *Czech Literature since 1956. A Symposium* (New York 1980, edd. W. E. Harkins, Paul Trenskey). Podnětné medailony přibližující tvorbu Bohumila Hrabala, Josefa Škvoreckého a Ivana Klímy obsahuje práce dalšího zahraničního bohemisty Roberta Portera *An Introduction to Twentieth-Century Czech Fiction. Comedies of Defiance* (Brighton 2001). Charakteristiky vybraných románových prací ze sledovaného období (mj. děl Jiřího Šotoly, Jaroslava Durycha, Bohumila Hrabala či Milana Kundery) obsahuje konferenční sborník *Le roman tchéque dans le contexte international. Mémoire et tradition dans la prose contemporaine* (Paříž 1992, ed. Hana Voisine-Jechová). Dobové myšlení a literární texty v souvislosti s existencialismem sledoval Vladimír Papoušek v monografické práci *Existencialisté. Existenciální fenomény v české próze dvacátého století* (Praha 2004, ke sledovanému období zejm. s. 367–411). Obecné rysy moderní prózy zkoumal soustavně, dílem i na materiálu české prózy sledovaného období, Zdeněk Kožmín. Jeho studie a recenzní příspěvky byly výběrově otištěny v knize *Studie a kritiky* (Praha 1995, k tématu zejm. s. 9–128). Analýzy dobových prozaických děl více než dvacítky českých autorů a teoretické úvahy o literárněvědné stylistice obsahuje monografie téhož autora *Umění stylu. Úloha jazyka v současné próze* (Praha 1967). Svě doslovy k vydáním jednotlivých (převážně prozaických) knih a studie otištěné časopisecky shrnul Miloš Pohorský do práce *Zlomky analýzy. K poválečné české literatuře* (Praha 1990). Opakovaně se v nich vracel zejména k dílu Ladislava Fukse, Josefa Nesvadby, Vladimíra Párala a Bohumila Hrabala. Vývoj české prózy šedesátých let jako proces překonávání potlačované krize v dobových rozsáhlejších kritických textech zachytil Milan Suchomel, souhrnně byly vydány ve svazku *Literatura z času krize. Šest pohledů na českou prózu 1958–1967* (Brno 1992). Více než šest desítek drobnějších recenzí a publicistických statí téhož autora o české próze (převážně z časopisu Host do domu a z Literárních novin) obsahuje kniha *Co zbylo z recenzenta. Literární kritika 1954–1994* (Brno 1995, ed. Jitka Bednářová). Přehled dobové produkce optikou kritické recepcce nabízejí rovněž další knižní publikace. Recenze, publicistické glosy z českého a slovinského literárního tisku, anotace i doprovodné texty ke knižním

vydáním shromáždil František Benhart do výboru *Jedna a jedna. Kritické texty o české a slovinšské literatuře 1963–1998* (Praha 1999). Kritiky Jana Lopatky shrnuje první, stejnojmenný oddíl souboru *Předpoklady tvorby* (Praha 1991). Obsáhlý výbor z ostatních textů téhož autora (zabývajících se kromě prózy rovněž problematikou rozhlasové dramaturgie, rozhlasové četby, teoretickými otázkami této oblasti či literární kritikou) připravil k vydání pod názvem *Šifra lidské existence* (Praha 1995) Michael Špirit. Část svých recenzí, zaměřených nejen na prozaické soubory či romány, ale rovněž například i na cestopisy či reportáže, zveřejnil Jiří Opelík v knize *Nenáviděné řemeslo. Výbor z kritik 1957–1968* (Praha 1969, zejm. s. 89–213). Kritiky Josefa Vohryzka z konce 50. a poloviny 60. let, mj. rozsáhlý text *Próza dnes*, srovnávající knihy Jana Otčenáška, Karla Ptáčníka, Josefa Škvoreckého a Arnošta Lustiga, obsahuje svazek *Literární kritiky* (Praha 1995, ed. Jan Lopatka, Michael Špirit, k tématu zejm. s. 116–157). Svě recenze a drobnější publicistické příspěvky shrnul Milan Jungmann do souboru *Obléhání Tróje. Literární kritiky a listy ze zápisníku z let 1958–1968* (Praha 1969). Stručné charakteristiky více než sedmi desítek prozaických děl sledovaného období obsahuje příručka *Slovník české prózy 1945–1994* (Ostrava 1994, edd. Blahoslav Dokoupil, Miroslav Zelinský), jednotlivá hesla jsou doplněna odkazy na další literaturu k tématu.

Formování Škvoreckého poetiky v juvenilních prózách i její proměny ve zralých románech a povídkových celcích sledovala Helena Kosková v knižní publikaci *Škvorecký* (Praha 2004). Autorka připomíná společenský a literární kontext jejich vzniku, detailně sleduje výstavbu dialogů postav, používaný jazyk, vypravěčské postupy i recenzní hodnocení a interpretace jednotlivých próz; rekapitulace dosavadní literatury je shrnuta v závěrečném přehledu. Do interpretačních kapitol věnovaných jednotlivým Škvoreckého románům, celku kratších próz a detektivek je členěna monografie Pavla Trenského *Josef Škvorecký* (Praha 1995). Autor se v ní soustředil zejména na postížení tematické a motivické vrstvy těchto prací. Inovacím narativních postupů a sémantické rovině celku prozaikova díla se podrobněji věnoval Petr Poslední v publikaci *Ironická míseze (v prózách Josefa Škvoreckého)* (Tvar 1996, Edice Tvary, sv. 1). Cenným příspěvkem k souhrnu autorova prozaického díla je monografie Sama Soleckého *The Prague Blues. The Fiction of Josef Škvorecký* (Toronto 1990). Důkladněji je v ní rozebrána mj. jazzová inspirace Škvoreckého románů a povídek. Rozmanitým aspektům díla byly věnovány jednotlivé příspěvky ze symposia věnovaného autorově jubileu. Soubor *Škvorecký 80* (Praha 2005, ed. Helena Kupcová, Michal Příbáň) obsahuje studie zaměřené na souvislosti autorových próz s existencialismem, populární literaturou, se středoevropským literárním kontextem, příspěvky analyzující mj. jednotlivá témata a motivy, postavy jeho románů i vzpomínkové texty. Analýzu románového světa Škvoreckého prvotiny (zachycení měšťáků, hlavní postavy Dannyho, jejího vnitřního života, postojů, názorů a jednání) provedl Přemysl Blažiček v monografii *Škvoreckého Zbabělci* (Praha 1992). Význam Zbabělců ve vývoji českého románu zhodnotil a závěry svých starších textů o autorovi shrnul Květoslav Chvatík ve studii *Velký vypravěč Josef Škvorecký* (in *Melancholie a vzdor. Eseje o moderní české literatuře*, Praha 1992, s. 138–158). Na kontrastu zobrazení sledovaných událostí v Drdově povídce Pancéřová pěst a Škvoreckého románu (včetně rozboru vypravěčských technik, jazyka a zachycení postav) je založeno interpretační heslo Alice Jedličkové *Josef Škvorecký: Zbabělci* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 176–186). Genezi textu, kritický ohlas Škvoreckého románové prvotiny i kontext kampaně, jež byla proti jejímu prvnímu vydání vedena, detailně zpracoval

editor Michael Špirit, v *Komentáři* k vydání knihy v České knižnici (in Josef Škvorecký: *Zbabělci*, Praha 1998, s. 447–515).

Weilovu tvůrčí metodu spočívající svými základy v avantgardní poetice literatury dokumentu přiblížila na analýze celku autorova prozaického díla Růžena Grebeníčková ve studii *Jiří Weil a moderní román* (in *Literatura a fiktivní světy*, ed. Michael Špirit, Praha 1995, s. 408–437). Weilův *Žalozpěv za 77 297 obětí* ve srovnávacím pohledu zkoumá studie Veroniky Ambrosové *Na pokraji kánonu. Daleká cesta Alfréda Radoka a Žalozpěv za 77 297 obětí Jiřího Weila aneb velké náhrobky „malým mrtvým“* (in *Otázky českého kánonu. Sborník příspěvků z III. kongresu světové literárněvědné bohemistiky. Sv. 1*, Praha 2006, ed. Stanislava Fedrová, s. 399–410). Rekapitulaci převážně kladného kritického ohlasu posledního Weilova románu *Na střeše* je Mendelssohn, vyličení edičních peripetií, v jejichž důsledku jej byl autor nucen upravit, i stručnou interpretaci obsahuje příspěvek Jiřího Holého *Roubíček versus dějiny* (in *Možnosti interpretace. Česká, polská a slovenská literatura 20. století*, Olomouc 2002, s. 211–232). Text sleduje rovněž předchozí autorovu práci – *Žalozpěv za 77 297 obětí*. Weilovu práci s fakticitou a detailem, metodu několikeré projekce i složitý zrod a kontext vzniku posledního románu sledoval Jiří Opelík ve studii *Jiří Weil a jeho dílo* (in *Jiří Weil: Na střeše je Mendelssohn*, Praha 1965, s. 201–207). Kapitulu tohoto románu, zachovanou v autorově písemné pozůstalosti, s doprovodným komentářem opírajícím se o svědectví dokumentů publikovala Alice Jedličková pod názvem *Nepublikovaná kapitola Weilova románu Na střeše je Mendelssohn* (Česká literatura 1990, č. 2, s. 151–154). Stručné charakteristiky knih Arnošta Lustiga s připomínkou kritického ohlasu a souběžným zachycením podstatných událostí dobového literárního života, autorovy biografie i kontextu doby spojil Aleš Haman v práci *Arnošt Lustig* (Praha 1995). Existenciální dimenzi Lustigovy prvotiny a její souvislost s dílem Franze Kafky či Egona Hostovského připomněl František Kautman v *Doslovu* (in Arnošt Lustig: *Noc a naděje*, Praha 1999, s. 311–319). Na obdobné téma se při interpretaci Lustigových textů s tematikou koncentračního tábora či ghetta zaměřila Marie Mravcová ve studii *Arnošt Lustig: Démanty noci* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 162–175), autorka vyzdvihla jejich souvislost s dalšími díly tzv. druhé vlny válečné prózy. Tento termín formuloval Aleš Haman v dobové studii *O takzvané druhé vlně válečné prózy v naší současné literatuře* (přetištěna in *Východiska a výhledy*, Praha 2002, s. 335–345) a kromě Lustigova souboru s ním spojoval prózy Karla Ptáčníka (Ročník jedenadvacet), Norberta Frýda (Krabice živých) a Jana Otčenáška (Romeo, Julie a tma), jež ve studii rovněž rozebírá. Proměny povídky *Můj známý Vili Feld* (nejprve vydané v souboru *Ulice ztracených bratří*, poté samostatně a nakonec ve třetí verzi v knize *Noc a den*), zejména stylovou rovinu jednotlivých variant, zhodnotil Karel Palas ve studii *Textové variace Lustigovy povídky Můj známý Vili Feld* (in *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada literárněvědná /D/* 1965, č. 12, s. 137–144). Různá vydání prózy *Tma nemá stín*, také ovšem zahraniční edice autorových knih, připomněl Michal Bauer v textu *I tma může vrhat stín* (in Arnošt Lustig: *Tma nemá stín*, Praha 2000, s. 195–204). Porovnání různých verzí ústně tradovaného či beletristicky zpracovaného motivu ozbrojené vzpoury v koncentračním táboře, rovněž jeho ztvárnění v Modlitbě pro Kateřinu Horovitzovou, s úvahami o možnostech zobrazení a etických aspektech literatury o holocaustu spojil Jiří Holý ve studii *Smrt Horsta Schillingera. Možnosti zobrazení lágru a šoa* (in *Holokaust – Šoa – Zagłada v české, slovenské a polské literatuře*, Praha 2007, ed. Jiří Holý, s. 29–54). Ironii jako výrazný stylizační prvek této novely

sledoval Milan Jungmann v *Doslovu* (in Arnošt Lustig: *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou*, Praha 1997, s. 141–145). Základní informace o životě A. C. Nora a glosy k jeho dílu, rovněž k románu *Zmučená země*, shrnuje publikace Jiřího Urbance *Čtení o A. C. Norovi. Život a dílo 1903–1986* (Opava 2005). Zejména na charakteristiku postav a prostředí Otčenáškova románu se zaměřil Jiří Hájek v doslovu *Kulhavý Orfeus po čtvrtstoletí* (in Jan Otčenášek: *Kulhavý Orfeus*, Praha 1988, s. 589–597). Ve srovnání s pozdější románovou prací Jaroslava Matějky *Rodáci a odrodilci* se jím dále zabývá studie Drahomíry Vlašínové *Dva typy generačního románu z okupace* (in Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada literárněvědná /D/ 1982, č. 29, s. 197–203).

Vazby Ptáčníkova *Města na hranici* k románu *Nástup* jako vzoru velké budovatelské prózy a kritické reakce na jeho vydání sledoval Jiří Svoboda ve studii *Román proti románu a román proti kritice* (in *Cesty a zastavení. Kapitoly z české literatury 20. století*, Ostrava 2002, s. 101–109). Dobové analýzy próz rozrušujících postupy socialistického realismu (mj. prací Jana Trefulky, Jaroslava Putíka, Jana Procházky či Ivana Kříže) shrnuje soubor *Cesty k dnešku* (Brno 1964, ed. Oleg Sus). První období tvorby Jana Procházky, s přihlédnutím k vlivu autorovy scénaristické práce na podobu jeho textů, souhrnně sledoval Jiří Pecháček v příspěvku *Prozaik Jan Procházka* (Plamen 1966, č. 11, s. 148–152). Rozbor a polemické zhodnocení oficiálně vydaných próz Jany Černé z 60. let provedl Martin Pilař ve studii *Honza Krejcarová a Jana Černá* (Host 1997, č. 1, s. 33–38). Medailon Ivana Klímy, rekapitulující jeho životní osudy i tvorbu, a kritická glosa k autorově novele *Porota* a románu *Loď jménem naděje* (přeloženým v době vzniku textu do angličtiny) byly přetištěny v souboru statí Igora Hájka *Prokletá i pozeňaná. Eseje o české literatuře* (Praha 2007, ed. Martin Pilař, s. 141–149).

Monografie Blahoslava Dokoupila *Český historický román 1945–1965* (Praha 1987) podává přehled vývoje uvedeného prozaického žánru, výklad, týkající se zejména obecných kulturně-politických souvislostí, je poznamenán dobovou ideologií. Obdobně je tomu i u navazující práce téhož autora *Čas člověka, čas dějin. Poznámky k vývoji české historické prózy 1966–1986* (Praha 1988), obsahující charakteristiky jednotlivých děl období následujícího. Biografické údaje o Emiliánu Glocaroví a přehled jeho díla s podrobnější charakteristikou autorovy románové kroniky shrnul František Spurný a František Valouch v *Doslovu* k vydání jejího posledního svazku (in Emilián Glocar: *Olomoucká elegie*, Ostrava 1970, s. 188–196). Za románovou kroniku, oscilující mezi kronikářským a románovým zpracováním událostí, označil pentalogii Vladimíra Neffa *Sňatky z rozumu* Bohuslav Hoffmann v monografii *Vladimír Neff* (Praha 1982). Výklad zasazuje románový cyklus do kontextu autorova díla a biografie i do kontextu literatury světové a soustavně sleduje rovněž kritickou reflexi jeho jednotlivých svazků. Inspirační zdroje, vypravěčské postupy, ztvárnění jednotlivých postav a kompozici této Neffovy práce osvětlil a do vývoje celku autorova díla zasadil Josef Galík ve studii *Próza Vladimíra Neffa* (in Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas philosophica, Sborník jazykovědných a literárněvědných prací, Suppl. 26, 1981, s. 145–172). Narativní techniky a syntaktickou složku jazyka Neffova románového cyklu přiblížila detailními rozborů Jana Říhová v příspěvcích *Vyprávění a způsoby jeho začlenění do základního dějového pásma Neffových Sňatků z rozumu* (in Sborník prací pedagogické fakulty v Ostravě. Jazyk – literatura – umění /D/, 1970, č. 5, s. 61–66) a *Skladebná dokonalost souvětí v trilogii V. Neffa* (Sborník prací pedagogického institutu v Ostravě. Jazyk – literatura – umění, 1963, sv. 4, s. 17–26).

Základní informace k biografii Miroslava Horníčka, dílčí poznámky o jeho prózách a přehled dosavadní literatury obsahuje publikace Františka Všetického *Dílna Miroslava Horníčka* (Olomouc 1999). Nejdůkladnější analýzu autorova stylu, zejména specifických syntaktických a lexikálních prostředků, provedl František Štícha ve studii *O jazyce Miroslava Horníčka* (Naše řeč 1995, č. 4, s. 169–178).

První období tvorby Miroslava Stoniše v souvislosti s modelovou prózou a snahou o reinterpretaci tématu Ostravy sledoval příspěvek Vladimíra Macury *Pokus Miroslava Stoniše o nový mýtus Ostravy* (in *Region a jeho reflexe v literatuře. Sborník prací Filozofické fakulty Ostravské univerzity*, 1997, č. 171, s. 115–121). Na analýzu dvou knih Josefa Jedličky se zaměřila Alena Příbáňová ve studii *Svědectví Josefa Jedličky* (in *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada literárněvědná /V/* 1998, č. 1, s. 75–83). Při interpretaci autorovy knižní prvotiny upozornila na jejich blízkost s dílem Věry Linhartové a zkoumala princip montáže jako její základní kompoziční prvek; připomenut je rovněž dobový kritický ohlas. Stručně vylíčení Jedličkovy biografie a poznámky k jeho knižním pracím obsahuje stať Emila Lukeše *Být stále na cestě. Nad dílem Josefa Jedličky* (Tvar 1995, č. 11, s. 10–11). Friedovu prózu jako příklad splývání dvou krajních forem reakce na krizi vyprávění (statičnost či popisnost vyprávění u Párala, naproti tomu rezignace na vyprávění u Linhartové) přiblížil Aleš Haman ve studii *Krise epičnosti v próze 60. let. Prózy Jiřího Frieda* (in *Východiška a výhledy*, Praha 2002, s. 348–390).

Uceleně se Páralově tvorbě věnuje monografie Roberta Pynsenta *Sex under Socialism. Essay on the Works of Vladimír Paral* (Londýn 1994). Na možnost zkoumat Páralovy prózy v kontextu experimentální poetiky a estetiky upozornil Karel Milota ve studii *Neurčitost určitosti* (Orientace 1970, č. 2, s. 63–66). Rozmanité varianty návaznosti na texty jiných literárních děl (přímá citace či parafráze titulu, skrytá podoba těchto citací, zakomponování odkazů do struktury díla, autointertextuální provázanost mezi Páralovými prózami atd.) v celku Páralovy tvorby sledovala Alena Zachová ve studii *Intertextualita v románech Vladimíra Párala* (Česká literatura 1997, č. 5, s. 487–503), autorka v příspěvku shrnuje starší literaturu k tématu. Na diferenciaci a charakteristiky dvou odlišných etap tvorby Vladimíra Párala se zaměřil Pavel Janoušek ve studii *Vladimír Páral mezi modelovou literaturou a kýčem* (in *Literatura a komerce*, Olomouc 1994, s. 46–49). Stručnou charakteristiku děje, postav i souvislosti románu Katapult s celkem autorova díla shrnul tentýž autor v interpretačním hesle *Vladimír Páral: Katapult* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 374–383). Motiv cesty a jeho různé podoby (cesta jako stereotyp, dobrodružství, stereotyp dobrodružství, postmodernistické pojetí cesty) v tomtéž díle sledoval příspěvek Vladimíra Novotného *Cesty z Ústí, v Ústí a do Ústí* (in *Problémy a příběhy. Od Puchmajera k Páralovi*, Praha 2001, s. 181–189). Uvedené texty obsahují odkazy na kritickou recepci románu. Modelovost a princip karikatury při interpretaci Páralova románu Milenci a vrazi sledoval Zdeněk Pochop v příspěvku *Páralovo theatrum mundi* (Orientace 1970, č. 2, s. 67–71).

Množství knižních prací, studií, článků, recenzí a dalších textů, vztahujících se k životu a dílu Bohumila Hrabala, zachycuje 19. svazek autorových sebraných spisů nazvaný *Bibliografie, dodatky, rejstříky* (Praha 1997, edd. Claudio Poeta, Václav Kadlec). V následujícím stručném výčtu uvádíme pouze závažnější knižní publikace, většina z nich obsahuje rovněž přehledy další odborné literatury. Vývoj poetiky Bohumila Hrabala od prozaických počátků (zrod textů sahajících do 40. let, publikačně však představených až o více než dvě desetiletí později) přes období, v němž se

autor zaměřil zejména na syrový záznam reality a jeho variování, po psaní „proudem“ zachycuje monografie Milana Jankoviče *Kapitoly z poetiky Bohumila Hrabala* (Praha 1996). Další zásadní syntetickou prací o autorově tvorbě je knižní publikace Susanne Rothové *Hlučná samota a hořké štěstí Bohumila Hrabala. K poetickému světu autorových próz* (Praha 1993). Celek autorovy tvorby v kontextu domácí i světové literatury a filozofie (avantgardní podněty, existencialismus) a biografické i kulturněhistorické souvislosti jejího vývoje sleduje rovněž knižní studie Jiřího Pelána *Bohumil Hrabal. Pokus o portrét* (Praha 2002). Na další kulturní podněty, vedle tradice moderního umění též na středoevropské duchovní klima a pražskou česky i německy psanou literaturu, upozornil Radko Pytlík ve svém zpracování autorova života a díla nazvaném *Bohumil Hrabal* (Praha 1990). Zejména autorově novátorskému žánru literární koláže a jeho analytickému rozboru ve třech prózách z různých období se věnovala Miloslava Slavíčková v monografii *Hrabalovy literární koláže* (Praha 2004). Dosud nejdůkladnější zpracování Hrabalova životopisu provedl Tomáš Mazal v obsáhlém svazku *Spisovatel Bohumil Hrabal* (Praha 2004), doplněném o řadu dokumentárních materiálů. Hrabalův život se stručnými charakteristikami jeho textů zpracovala beletrizovanou formou Monika Zgustová v knize *V rajske zahradě trpkých plodů. O životě a díle Bohumila Hrabala* (2., upravené vydání Praha 2004). Rozmanité příspěvky k tématu shrnuje publikace *Hrabaliana. Sborník prací k 75. narozeninám Bohumila Hrabala* (Praha 1990). Jednotlivé texty sledují mj. autorovy básnické začátky, surrealistickou a filozofickou inspiraci či čtenářskou perspektivu Hrabalova díla. Životu a dílu Bohumila Hrabala byly v posledních letech věnovány rovněž sborníkové publikace ze zahraničních vědeckých konferencí: *Bohumil Hrabal. Palabres et existence* (Paříž 2002, ed. Xavier Galmiche) a *Bohumil Hrabal (1914–1997). Papers from Symposium* (Londýn 2004, ed. David Short). Referáty z mezinárodního symposia o díle Bohumila Hrabala pořádaného v italském Udine vyšly česky v souboru *Hrabaliana rediviva* (Praha 2006, edd. Annalisa Cosentino, Milan Jankovič, Josef Zumr).

Fantazijní prvky jako podstatný rys části dobové literární produkce (Karel Michal, Ivan Vyskočil, Ota Filip) sledoval v širším literárním kontextu Jiří Holý ve své studii *Fantastické motivy v české próze od šedesátých let* (Kritický sborník 1995, č. 1–2, s. 26–34). Vyskočilovu tvůrčí práci s jazykem, zejména jeho odhalování frází, pseudovědecké mluvy či používání četných neologismů, zachytil Alexandr Stich ve stati *Jazyk v povídkách Ivana Vyskočila* (Knižní kultura 1964, č. 3, s. 104–105).

Prózy Vladimíra Körnera přibližuje v souhrnném pohledu studie Josefa Galíka *K typologii prózy Vladimíra Körnera* (in Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas philosophica. Philologica. Studia bohemica 50, 1984, s. 63–66). V textu *Protoexistencialistické „slovo o mladých“*. *Nad ranou tvorbou Vladimíra Körnera* (Tvar 2006, č. 17, s. 6–7) popsal Vladimír Novotný komplikovanou historii vydání Körnerova románu *Slepé rameno* a přiblížil zejména dvě první autorovy knihy, u nichž sledoval rovněž souvislost s domácí literární tradicí a existencialismem. Typologizaci funkcí návratných motivů v prvních čtyřech Körnerových prózách (na ukázkách ze zmíněného románu) provedl Blahoslav Dokoupil v příspěvku *Motivická výstavba prvních próz Vladimíra Körnera* (in *Zlatá šedesátá*, Praha 2000, s. 164–172). Úryvky z dobové kritické recepce prvních dvou knih obsahuje ediční poznámka k jejich vydání v autorových spisech (in Vladimír Körner: *Slepé rameno. Střepiny v trávě*, Praha 2005, ed. Michal Jareš, s. 267–277). Zejména na přiblížení „filmovosti“ autorova stylu – jeho způsobu charak-

teristiky dějů (barevnost, světelnost, zvuky) a postav – i kompozičních postupů v novele Adelheid se zaměřila Marie Mravcová v interpretační studii *Vladimír Körner: Adelheid* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 362–373). Prvkům baladičnosti a grotesky v prózách Adelheid a Zánik samoty Berhof a jejich srovnání s texty Věry Sládkové a Ladislava Fukse je věnována stať Drahomíry Vlašínové *Mezi baladou a groteskou* (in *Pohledy na českou literaturu dvou století*, Opava 2000, ed. Libor Pavera, s. 127–138). Ukázky z recenzí novely Adelheid a pozdější doslov Jana Adama k soubornému vydání ve svazku Podzimní novely obsahuje ediční poznámka k vydání v autorových spisech (in *Vladimír Körner: Adelheid. Zánik samoty Berhof. Zrození horského pramene*, Praha 2006, ed. Michal Jareš, s. 364–370, 383–385). Funkce zachycení cyklického a lineárního času v románu Písečná kosa zkoumá studie Petra Komendy *Uzavřený a otevřený čas v díle Vladimíra Körnera* (Host 2001, č. 2, s. 12–15).

Kategorizaci typů postav románů Ladislava Fukse ve vztahu k metodě kuklení (dle autora práce klíčový rys prozaikovy práce s postavou) a v souvislosti s motivickou rovinou jednotlivých próz provedl Aleš Kovalčík v knižní publikaci *Tvář a maska. Postavy Ladislava Fukse* (Jinočany 2006). Celku autorova díla se věnovala Helena Kosková v esejí *Variace na kafkovské struně* (Tvar 2003, č. 15, s. 1, 14–15). Sleduje zde formou stručných interpretačních medailonů jednotlivé autorovy knihy, připomíná rovněž jejich dobovou kritickou reflexi a upřesňuje závěry svých starších úvah k tématu. Ústřední téma střetu lidství se zlem a absurditou světa a způsoby jeho ztvárnění na dvou románech – Pan Theodor Mundstock a Variace pro temnou strunu – zkoumal Bohumil Svozil v práci *Próza obrazná i věcná* (Praha 1995, s. 7–29). Typologii literární mystifikace jako tvůrčího principu postupujícího všemi vrstvami Fuksova díla na příkladech textů z 60. a 70. let provedla Ladislava Lederbuchová ve studii *Ladislav Fuks a literární mystifikace* (Česká literatura 1986, č. 3, s. 234–244). Inovativnost přístupu Ladislava Fukse k žánru psychologické prózy, zejména v souvislosti s použitými vypravěčskými postupy, sledovala tatáž autorka ve studii *Žánrová specifika próz Ladislava Fukse* (in *Hlavní téma: psychologická próza*, Hradec Králové 1994, edd. Jan Dvořák, Nella Mlsová, s. 167–174). Na intertextovou návaznost a biblické motivy ve Fuksově díle se zaměřila Drahomíra Vlašínová ve statických otištěných v souboru jejich textů nazvaném *Pohledy na českou literaturu dvou století* (Opava 2000, s. 144–156). Autorovu knižní prvotinu jako existenciální podobenství charakterizovala Jiřina Táborská v interpretačním hesle *Ladislav Fuks: Pan Theodor Mundstock* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 279–288), heslo přibližuje rovněž kritickou recepci románu a jeho místo v kontextu autorova díla. Zejména kompozici prvních dvou autorových románů sledoval František Všetická v příspěvcích *Dualita Pana Theodora Mundstocka* (Česká literatura 1973, č. 3, s. 262–270) a *Kompozice Fuksova románu Variace pro temnou strunu* (Česká literatura 1972, č. 1, s. 65–71). Kontext vzniku, rovinu postav a funkci návratných motivů v autorově románové prvotině přibližuje srovnávací studie Jitky Vopravilové *Jiří Weil, Život s hvězdou a Ladislav Fuks, Pan Theodor Mundstock* (in *Sborník Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem. Řada bohemistická* 1990, s. 59–75). Na základě teorie množin analyzovala Daniela Hodrová Fuksův román Variace pro temnou strunu v příspěvku *Umění množin. Variace Ladislava Fukse* (Orientace 1968, č. 6, s. 88–94). Porovnání časopisecké a knižní verze novely Spalovač mrtvol, její místo ve vývoji autorovy tvorby i kritický ohlas vydání zkoumal Milan Zelenka ve studii *Fuksův souboj se zlem. Na okraj novely Spalovač mrtvol* (Romboid 1990, č. 8, s. 72–77). Román Myši Natalie Mooshabrové jako

klíčové dílo druhého autorova tvůrčího období detailně přiblížil Luboš Merhaut ve studii *Nelehká cesta za poznáním zla* (Česká literatura 1989, č. 5, s. 398–412).

Českou experimentální prózu, zejména tvorbu Věry Linhartové, v souvislosti se vztahem literatury a ideologie i souběžnými francouzskými debatami na toto téma sledovala Veronika Košnarová v příspěvku *Česká experimentální próza 60. let jako reakce na ideologizaci literatury* (in Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Moravica, Studia Moravica 4, 2006, s. 175–183). Na celek autorčina díla (poezie, próza) se zaměřila Marie Langerová v eseji *Za zdí* (in *Fragmentsy pohybu. Eseje o české poezii*, Praha 1998, s. 73–87). Stručné charakteristiky prvních pěti próz autorky s biografickým a kulturním kontextem doby jejich vzniku přiblížil J. F. Typlt ve stati *Zadoslovučinění* (in Věra Linhartová: *Meziprůzkum nejbliž uplynulého. Přestořeč*, Praha 1993, s. 348–367). Analýzu subjektu obsaženého ve struktuře autorčina díla (typologizace jeho funkcí, sledování jeho proměn v konfrontaci s řečí a se světem) provedla Sylvie Richterová ve studii *Proměny subjektu v próze Věry Linhartové* (in *Slova a ticho*, Praha 1991, s. 13–34). Tatáž autorka se k dílu Linhartové vrátila v dalších příspěvcích, souhrnném medailonu a stati věnované vícejazyčnosti v české literatuře, otištěných v souboru *Místo domova* (Praha 2004, ed. Petr Šrámek, s. 132–152). Soustavněji se dílu Linhartové, zejména jeho jazykové stránce, věnoval Bronislav Pražan. S Olegem Susem se podílel na dvou rozsáhlých analytických studiích *Teorie slova jakožto energetického pole v díle Věry Linhartové* (Estetika 1970, č. 1, s. 27–48) a *Proměny kontextu a významotvorného principu v próze Věry Linhartové* (Česká literatura 1970, č. 1, s. 60–80), sám se ve stati *Trojrozměrné slovo a trojrozměrné myšlení* (Host do domu 1969, č. 12, s. 16–21) věnoval magické funkci slova v autorčiných prózách. Na jazyk, jeho podoby a funkci v díle Linhartové z prvního období se zaměřil rovněž Radko Pytlík v přehledové studii *Promluvy a hry Věry Linhartové* (Česká literatura 1969, č. 1–2, s. 159–178). Receptní aspekty autorčiných textů sledovaného období připomíná stať Aleny Přibáňové *Strukturální čtenář v prózách Věry Linhartové ze šedesátých let* (in Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada literárněvědná /D/ 1996, č. 43, s. 41–51). Schopnost autorčiných promluv transformovat se do obrazů jako východisko k teorii postihující celek jejího díla zvolila Daniela Hodrová ve studii *Umění projekce. Meziprůzkum Věry Linhartové* (Orientace 1968, č. 3, s. 27–34). Tatáž autorka zkoumala zejména prostřednictvím interpretace úvodního textu knihu Věry Linhartové *Meziprůzkum nejbliž uplynulého* jako reakci na schematizující realistickou literaturu v hesle *Věra Linhartová: Meziprůzkum nejbliž uplynulého* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 304–312). Dva „mezerovité“ texty (Ubývání hlásky M, Twor) z různých tvůrčích období analyzoval Xavier Galmiche ve srovnávací studii *Hledání původního „objektu“ v „mezerovitých“ textech Věry Linhartové* (in Literární archiv 2003/04, č. 35–36, s. 219–227). Konstanty autorčina díla zkoumají dále studie Milana Suchomela *Překročit práh nemožného. Věra Linhartová předtím a potom* (in *Zlatá šedesátá*, Praha 2000, s. 153–157) a Zuzany Stolz-Hladké *Text jako tvořivá paměť u Věry Linhartové* (in *Česká literatura na konci tisíciletí, sv. 2. Příspěvky z 2. kongresu světové literárněvědné bohemistiky*, Praha 2001, ed. Daniel Vojtěch, s. 557–565). V souvislosti s obecnějšími tendencemi české prózy sledované doby a s autorovou knižní prvotinou zkoumal Pujmanův román *Prevít a zvířátka* Jan Adam ve studii *Boj a hra* (Orientace 1970, č. 2, s. 90–95). Hyperbolu jako základní princip vyprávění v tomto románu přiblížil Miroslav Petříček jr. v doslovu *Prevít proti všeobecnému spiknutí* (in Petr Pujman: *Prevít a zvířátka*, Praha 1992, s. 171–173).

Životu a dílu Edvarda Valenty byla věnována sborníková publikace *Edvard Valenta. Sborník z konference* (Prostějov 1996). Na rozbor klíčového motivu novely Trám se zaměřil Jiří Galík v příspěvku *Téma náhlého prozření ve Valentově novele Trám* (in Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas philosophica. Philologica. Studia bohemica 65, 1993, s. 43–49). Hrubínově próze Zlatá reneta se v kontextu autorova dramatického díla nejpodrobněji věnoval Jiří Poláček ve studii *Břímě lásky a smrti. K dramatické a prozaické tvorbě Františka Hrubína* (Česká literatura 1980, č. 4, s. 360–376).

Proměny prózy se společenskou tematikou na dílech autorů mladší a střední generace (mj. Jan Procházka, Ivan Kříž, Karel Ptáčník, Lenka Hašková, Jan Trefulka, Ladislav Bublík či Ivan Klíma) sledoval Tomáš Kubíček ve stati *Próza budovatelských iluzí. Česká próza 50. a 60. let na cestě od beznadějně šťastných zítřků* (Host 2000, č. 9, s. 30–36). Na ni volně navazuje stať téhož autora sledující později vznikající prozaická díla charakteristická zejména napjatým vztahem individuálních lidských osudů a „velkých dějin“ nazvaná *Deziluzivní anamnézy a životní bilance. Prozaická zkušenost druhé poloviny 60. let* (Tvar 2002, č. 15, s. 17–19). Putíkův tvůrčí vývoj s odkazy na autorovy publicistické počátky a na rozrušování striktních žánrových hranic sledoval Vladimír Karfík v příspěvku *Brány přímočarých* (Orientace 1970, č. 1, s. 84–88).

Autorovu poetiku prostřednictvím přehledných a vyvážených analýz jednotlivých románových prací nejdůkladněji přiblížil Květoslav Chvatík v monografii *Svět románů Milana Kundery* (Brno 1994). Dílo rovněž sledoval v širším kontextu jako součást evropské románové tradice. Na celkové postižení života a tvorby autora se zaměřila Helena Kosková v knižní publikaci *Milan Kundera* (Jinočany 1998). Kunderovu románovou poetiku z hlediska novějších podnětů teorie vyprávění zkoumal Tomáš Kubíček v práci *Vyprávět příběh. Naratologické kapitoly k románům Milana Kundery* (Brno 2001). Esejistickou formou sledovala autorovy románové práce Eva Le Grandová v knize *Kundera aneb Paměť touhy* (Olomouc 1998). Systém motivů a vztahů mezi motivy v rámci celku Kunderova románového díla (bez ohledu na hranice jednotlivých románů) ve filozoficky orientované práci *Království motivů. Motivická analýza románů Milana Kundery* (Praha 2005) přiblížil Jakub Češka. Uvedené monografické knižní práce v příslušných přehledech většinou rekapituluji starší literaturu k tématu. Zprávu o reflexi Kunderova díla v anglojazyčné kritice podal Petr A. Bílek v příspěvku *Kunderovské anglofonní reflexe* (Tvar 1996, č. 14, s. 17–18). Tentýž autor zhodnotil rovněž recepci Kunderova díla domácí literární kritikou (od padesátých let) ve stati *A Journey of a Name from the Realm of Reference to the Realm of Meaning. The Reception of Milan Kundera within the Czech Cultural Context* (Kosmas 2003/2004, č. 1, s. 15–27). Francouzský kontext sledoval Jean Bessière v přehledové stati *The Reception of Milan Kundera in France* (Kosmas 2003/04, č. 1, s. 1–14). Kunderovo románové dílo jako palimpsest zkoumal Peter Bugge ve studii *Clementis's Hat; or, Is Kundera a Palimpsest?* (Kosmas 2003, č. 2, s. 1–26), text sleduje rovněž recepci autorova díla v Dánsku. Přehled ohlasu tohoto díla v britském prostředí shrnuje stať Michelle Woodsové *A Very British Bohemian? The Reception of Milan Kundera and his Work in Great Britain* (Kosmas 2003, č. 2, s. 27–43). Vaculíkovu románů Sekyra nebyla kromě výrazného dobového kritického ohlasu věnována systematictější odborná pozornost. Milan Zeman v hesle *Ludvík Vaculík: Sekyra* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 339–351) při jeho interpretaci vycházel z motivické analýzy a rozboru použitých vypravěčských postupů, zachytil rovněž výraznější příspěvky z kritické diskuse, kterou vydání iniciovalo. Srovnání jazyka Vaculíkovy Sekyry

a Fuksova souboru próz *Smrt morčete* provedl Alexandr Stich ve studii *O jazyce dvou současných autorů* (Naše řeč 1990, č. 3, s. 113–126).

Životním osudům a dílu autorů postižených komunistickým režimem je věnována knižní publikace Jana Lukeše *Stalinské spirituály. Zkušenost politických vězňů 50. let v české próze* (Praha 1995). Kromě vyličení historického kontextu doby obsahuje medailony jednotlivých osobností (Jiřího Hejdy, Jiřího Muchy, Karla Pecky, Jiřího Stránského a Jana Beneše) se stručnou rekapitulací biografie a charakteristikou díla; publikace je rovněž doplněna o seznam další literatury k tématu.

Dosud nejdůkladnější analýzu detektivní trilogie Josefa Škvoreckého a Jana Zábřany provedla Alena Macurová ve studii *K aktualizaci výstavby textu a aktivizaci jeho recepce. Prostředky a postupy jednoho typu detektivní prózy* (Slovo a slovesnost 1990, č. 1, s. 21–50).

Souborné vydání všech prozaických knih Karla Michala doplnila editorka *Komentářem* s poznámkami k vydávání autorova díla a dalšími doplňkovými texty (rozhovor a vzpomínka na Karla Michala; in Karel Michal: *Soubor díla*, Praha 2001, ed. Milena Masáková, s. 667–712). Prózy Karla Michala ze souboru *Bubáci* pro všední den a autorovo pojetí komiky a satiry ve srovnání s dobovými texty Ivana Vyskočila a J. R. Picka charakterizoval Oleg Sus ve stati *Tři z „nové vlny“ satyrů* (in *Metamorfózy smíchu a vzteku*, Brno 1963, s. 85–102).

Dynamické střídání dramatického, lyrického a epického principu v poetice Šotolova prvního historického románu sledoval Milan Jankovič v interpretační studii *Jiří Šotola. Tovaryšstvo Ježíšovo* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 397–410). Jazykem tohoto díla se detailněji zabýval Karel Hubáček v příspěvku *Ke stylu historické prózy. Jiří Šotola: Tovaryšstvo Ježíšovo* (Texty 1970, č. 6, s. 32–37). Životní osudy Jaroslava Durycha v částečně vzpomínkově laděném zpracování syna Václava, zásadní recenze a studie, mj. Patočkův esej o novele *Boží duha*, a bibliografii autorova díla i sekundární literatury shrnuje svazek *Jaroslav Durych. Život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm* (Brno 2000, edd. Jan Šulc, Jiří Kudrnáč, Karel Komárek). Přehledovou studii o celku autorova díla publikoval Jaroslav Meď pod názvem *Prolegomena k četbě Jaroslava Durycha* (in *Spisovatelé ve stínu, 2.*, rozšířené vydání Praha 2004, s. 75–79). Analytické studie k Durychovým prózám ze sledovaného období shrnula Martina Jiroušková v práci *Interpretace próz Jaroslava Durycha II* (Tvar 2004, Edice Tvary, sv. 2). Drobnější příspěvky k textům vzniklým v závěrečné fázi autorova života obsahuje sborník *Bloudění časem a prostorem. Jaroslav Durych známý i neznámý* (Hradec Králové 1997, edd. Jan Dvořák, Nella Mlsová). Vzpomínkový esej a bibliografii díla Františka Křeliny obsahuje publikace Mojmíra Trávníčka *O Františku Křelinovi* (Havlíčkův Brod 2003). Cenné poznámky ke genezi prózy *Každý své břímě* i k jejím ohlasům shromáždila editorka souboru Marie Havránková v *Komentáři* k vydání v České knižnici (in František Křelina: *Amarú, syn hadí; Každý své břímě*, Praha 2003, s. 476–497).

Souborné vydání prozaických knih Ladislava Dvořáka bylo doplněno podrobným edičním komentářem (in Ladislav Dvořák: *Jak hromady pobitých ptáků*, Praha 1998, ed. Robert Krumphanzl, s. 531–575) obsahujícím kromě údajů o vydáních jednotlivých titulů a poznámekového aparátu též bibliografii recenzí či dalších textů o autorově díle a kalendárium, sledující běh jeho života.

Rekapitulaci dosavadní literatury o Bedřichu Svatošovi a stručnou charakteristiku jeho prací, rovněž souborů Krůpěje zašlého času a Tváří do světa, obsahuje příspěvek

Vladimíra Novotného „*Nenápadný zjev v české literatuře*“. *Nad exilovou tvorbou spisovatele Bedřicha Svatoše* (in *Bedřich Svatoš. Osud českého spisovatele ve 20. století*, Milín 2001, s. 163–178). Konferenční sborník, v němž byl text otištěn, obsahuje další příspěvky k osudu a dílu tohoto autora.

Dosud nejucelenější pohled na básnické, prozaické i esejistické práce Milady Součkové zprostředkovává sborník *Neznámý člověk Milada Součková* (Praha 2001, ed. Michal Bauer). Především téma paměti v autorčině díle opakovaně a různými metodami zkoumala Alena Zachová v souboru studií *Mýtus jako paměť prózy* (Hradec Králové 2002, zejm. s. 19–48). Interpretační pasáže věnované textům Milady Součkové vznikajícím či poprvé publikovaným ve sledovaném období a stručný přehled dobových aktivit Egona Hostovského obsahuje knižní práce Vladimíra Papouška *Trojí samota ve velké zemi. Česká literatura v americkém exilu 1938–1968* (Jinočany 2001). Dílu Egona Hostovského byly věnovány monografie Františka Kautmana *Polarita našeho věku v díle Egona Hostovského* (Praha 1995), Vladimíra Papouška *Egon Hostovský. Člověk v uzavřeném prostoru* (Jinočany 1996) a jednotlivé příspěvky sborníkové publikace *Návrat Egona Hostovského. Mezinárodní vědecké sympozium o životě a díle Egona Hostovského* (Praha 1996). Tématu se týkal rovněž blok referátů otištěný ve sborníku *Hlavní téma: psychologická próza* (Hradec Králové 1994, s. 39–90). Hostovského romány z dob exilu přibližují příspěvky Jiřího Pistoria a Jana Tumlíře ze sborníku k autorově jubileu *Padesát let Egona Hostovského* (New York 1958, ed. Jiří Pistorius).

Biografii Jana Čepa po odchodu do exilu zpracoval převážně na základě pramenných materiálů Mojmir Trávníček v publikaci *Pouť a vyhnanství. Život a dílo Jana Čepa* (Brno 1996, k tématu zejm. s. 153–167). Základní rysy autorovy esejistiky shrnul Jaroslav Med v příspěvku *Svět esejů Jana Čepa* (in *Od skepse k naději*, Svitavy 2006, s. 137–140). Tématu je věnována rovněž část příspěvků z konference o životě a díle Jana Čepa otištěných v časopise *Česká literatura* (1998, č. 6; 1999, č. 1, s. 73–88). Soubor knižně vydaných projevů v autorových spisech byl doplněn doslovem editorů – Bedřicha Fučíka a Mojmir Trávníčka – přibližujícím mj. okolnosti vzniku těchto textů (in Jan Čep: *Samohlasy a rozhovory*, Praha 1997, s. 306–315).

■ Drama

Vývoji dramatu ve sledovaném období se souhrnně věnoval Pavel Trenský v monografii *Czech Drama since World War II* (New York 1978). Výklad, členěný do tří kapitol zaměřených na lyrické, „politické“ a absurdní drama, popisuje zejména hry klíčových osobností sledovaného období (mj. František Hrubín, Josef Topol, Ludvík Kundera, Václav Havel, Ivan Vyskočil či Ladislav Smoček). Díla těchto autorů přiblížil rovněž Josef Herman v sérii časopiseckých příspěvků tvořících jakési dějiny poválečného dramatu ve zkratce. Jednotlivé texty byly tištěny pod souhrnným titulem *Kapitoly z dějin české dramatiky po roce 1945* (případně *Kapitoly z dějin českého dramatu* či *Kapitoly z české dramatiky*), doplněným příslušným podtitulem. Ke sledovanému období se vztahují díly: *VIII. Básnické drama Františka Hrubína* (Amatérská scéna 1992, č. 1, s. 10–11); *IX. Básnické drama Josefa Topola, Františka Pavlíčka, Ludvíka Aškenazyho* (č. 2, s. 10–12); *X. Konec masopustu Josefa Topola* (Amatérská scéna 1992, č. 3, s. 10–11); *XI. Ve jménu Bertolta Brechta* (č. 4, s. 10–11); *XII. Mezi Čechovem a Brechtem* (č. 5,

s. 10–11); *XIV. Satirické komedie Vratislava Blažka* (č. 7, s. 10–11); *XV. Divadla malých forem I. – Reduta* (č. 8, s. 10–11); *XVI. Divadla malých forem II. – Zábradlí a Semafor* (č. 9, s. 10–11); *XVII. Václav Havel* (č. 12, s. 10); *XIX. Václav Havel II* (Amatérská scéna 1995, č. 1, s. 10–11); *XX. Ivan Klíma* (č. 2, s. 10–11); *XXI. Absurdní drama pokračuje* (č. 3, s. 10–11); *XXII. Josef Topol II* (č. 4, s. 10–11). Cenný příspěvek k tématu dále představuje publikace Bohuslava Hoffmanna *České drama a divadlo ve druhé polovině 20. století. Ukázky s komentáři* (Praha 1992). Je rozdělena do kapitol obsahujících vždy fragment textu hry určitého autora (ze sledovaného období např. Miloslava Stehlíka, Františka Hrubína, Ivana Vyskočila, Jiřího Suchého, Václava Havla, Josefa Topola, Milana Uhdeho, Ivana Klímy či Milana Kundery) a úvodní komentář shrnující její děj, případně zaměřený na stručnou charakteristiku postav či jazyka dramatu.

Přehled o celku dobové dramatické produkce zprostředkovávají dále soubory textů (studií, referátů, recenzí, dalších příspěvků z odborného tisku či doslovů z knižních vydání) předních teatrologů, dramaturgů a dalších divadelních odborníků. Svě stati, vycházející od 60. let, shrnul Karel Kraus do rozsáhlé knižní publikace *Divadlo ve službách dramatu* (Praha 2001, ed. Jana Patočková). Detailněji, prostřednictvím analytických studií, se v něm zabýval zejména dramatikou Františka Hrubína a Josefa Topola. Spíše drobnější recenze a glosy týkající se konkrétních inscenací, opakovaně však analyzující rovněž dramaturgickou práci i texty her, zahrnuje výběr z divadelní publicistiky Sergeje Machonina *Šance divadla* (Praha 2005, edd. Terezie Pokorná, Barbora Topolová). Teatrologické studie Zdeňka Hořínka z let 1965–94 věnované dílu českých i světových dramatiků obsahuje práce *Cesty moderního dramatu* (Praha 1995); autor zde výstižně hodnotí zejména texty Ladislava Smočka a poetiku her Václava Havla. Cenné postřehy k dramatické tvorbě Františka Hrubína, Milana Kundery, Josefa Topola a Václava Havla obsahují studie Paula Trenskyho zařazené do sborníku *Czech Literature since 1956. A Symposium* (New York 1980, edd. William E. Harkins, Paul Trensky). Stati Leoše Suchařípy o divadle, publikované v 60. letech v časopise *Divadlo*, shrnuje kniha *Pravidla hry* (Praha 1998, ed. Jaroslav Etlik). Vedle teoretických příspěvků přetiskuje též analytické práce týkající se dramatu Josefa Topola, Miloslava Stehlíka a Václava Havla. Grossmanovu teoretickou a recenzní činnost shrnují dva svazky z řady knižních publikací, věnovaných autorově osobnosti a dílu: *Jan Grossman 4. Texty o divadle. První část* (Praha 1999, edd. Miloslav Klíma, Jan Dvořák, Zuzana Jindrová) a *Jan Grossman 5. Texty o divadle. Druhá část* (Praha 2000, edd. Miloslav Klíma, Jan Dvořák, Zuzana Jindrová). Zprostředkovávají kromě obecných úvah o zásadách dramatické práce, historických proměnách jejích specifických forem (Laterna magika) také obraz o tehdejší dění na různých divadelních scénách (Ostrava, Brno). Dobové inscenace téhož autora v úplnosti zachycuje kniha *Jan Grossman 6. Post scriptum* (Praha 2001, ed. Miloslav Klíma), výběrově rovněž další svazek téhož projektu – *Jan Grossman 2. Inscenace* (Praha 1997, edd. Marie Boková, Miloslav Klíma). Dramatiku přelomu let 1961–62 – zejména hry Miloslava Stehlíka, Ludvíka Kundery, Františka Hrubína a Milana Kundery – sleduje popularizační formou (text je uspořádán jako dialog) Jan Kopecký v knižní publikaci *Dramatický paradox* (Praha 1965). Soubor svých dobových reflexí původního domácího repertoáru (divadlo Semafor, Milan Kundera, Miroslav Horníček, Ivan Vyskočil atd.) i obecnějších úvah o dramatu, divadle, herectví či režijní práci připravil Jan Císař k vydání pod názvem *Divadla, která našla svou dobu* (Praha 1966).

Na interpretaci uvedeného motivického okruhu a jeho proměny v Hrubínových hrách Srpnová neděle, Křišťálová noc a Oldřich a Božena aneb Krvavé spiknutí v Čechách se zaměřila Alena Štěrbová ve studii *Hrubínovo lyrické drama. Motiv naděje v Hrubínových divadelních hrách* (in *Literární věda osudem i volbou*. Sborník prací Filozofické fakulty Ostravské univerzity, Literární věda, č. 4, 2000, s. 125–129). S odkazem na prvky čechovovské dramatiky interpretoval Hrubínovo první drama Václav Königsmark v příspěvku *František Hrubín: Srpnová neděle* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 196–203). Na konverzační rozvolněnost dialogu v tomto dramatu a příčiny tohoto jevu upozornil Miroslav Kačer ve studii *Výstavba dialogu ve hře Františka Hrubína Srpnová neděle* (Česká literatura 1963, č. 5, s. 361–374). Práce rekapituluje starší literaturu k tématu.

Životní osudy Vratislava Blažka sleduje kniha Marie Valtrové *Vratislav Blažek. Hráč před bohem a lidmi* (Praha 1998) obsahující četné ukázky z různorodých beletristických (autorovy nedopsané vzpomínky, fragmenty jeho povídek) a dokumentárních či memoárových textů. Blažkovým hrám se v podnětných studiích *Nepřijemné pohádky* (in Vratislav Blažek: *Třetí přání*, Praha 1967, s. 95–111) a *Český muzikál* (in Vratislav Blažek: *Šeherezáda*, Praha 1967, s. 71–78) věnoval Jan Císař. Divadelní i rozhlasovou dramaturgii Ludvíka Aškenazyho přiblížil Jindřich Černý ve studii *Aškenazyovská etuda* (Divadlo 1968, září, s. 37–43).

Dramaturgii Ludvíka Kundery detailně analyzoval Bořivoj Srba v obsáhlé monografii *Více než hry. Dramatická tvorba Ludvíka Kundery* (Brno 2006). Kromě vlastních dramatických prací, sledovaných v kontextu doby vzniku, v ní zkoumá rovněž autorova programová východiska a vazby na paralelně vznikající básnickou či esejistickou tvorbu. Na význam Kunderovy hry Totální kuropění ve vývoji domácího dramatu a na její souvislosti s brechtovskými podněty upozornil Dušan Jeřábek v dobové stati *Emocionální hodnoty brechtovského divadla a první hra Ludvíka Kundery* (in *Cesty k dnešku*, Brno 1964, ed. Oleg Sus, s. 117–138). Stručnou rekapitulaci prvního období Kunderovy dramatické tvorby provedla dále Alena Štěrbová ve studii *Dramatické texty Ludvíka Kundery z let 1961–1970* (in *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas philosophica. Philologica. Studia bohemica* 8, 2000, s. 87–93).

Studii Jána Roznera *Majitelé klíčů neboli mnohovýznamovost literární a filozofická* (s. 127–153), ukázky z recenzního ohlasu i z dalších dobových úvah obsahuje vydání hry Milana Kundery *Majitelé klíčů* (Praha 1964). Analýzy režie, scénografie i dalších prvků uvedení této hry na nejvýznamnější domácí scéně shrnuje publikace Otomara Krejčí, Josefa Svobody a Jindřišky Hirschové *Milan Kundera – Majitelé klíčů. Rozbor inscenace Národního divadla v Praze* (Praha 1964). Práce je doplněna seznamem dalších textů věnovaných tématu. Na vztah Kunderovy hry (rovněž autorových souběžně publikovaných teoretických úvah) k myšlení J.-P. Sartra upozornila Katérina Halová v příspěvku *Jean-Paul Sartre a Milan Kundera* (in *Otázky českého kánonu. Sborník příspěvků z III. kongresu světové literárněvědné bohemistiky. Sv. 1* (Praha 2006, s. 485–492).

Na své starší práce o dramatické Josefa Topola navázala Alena Štěrbová v monografii *Metaforické hry Josefa Topola* (2., doplněné vydání Olomouc 2003), soustředěné na analýzu deseti autorových her. Zejména vazby mezi sémantickou složkou Topolovy dramatické a básnické tvorby sledoval David Kroča v knižní publikaci *Poetika dramatu a básně Josefa Topola* (Brno 2005). Přehledově se vývoji Topolovy dramatiky dále věnoval Jan Císař ve studii *Čas lásky a smrti* (Divadlo 1969, únor, s. 32–39). Shrnutí kritické recepcce

Topolova díla provedl a na novou interpretaci celku jeho díla (zejména na vazbu mezi dramaty ze 60. a 70. let) se zaměřil Zdeněk Hořínek ve stati *Josef Topol 1995* (Divadelní revue 1995, č. 3, s. 65–72). Drama Konec masopustu a jeho souvislosti s tendencemi čechovovské i brechtovské dramatiky přiblížil Václav Königsmark v interpretační studii *Josef Topol: Konec masopustu* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 258–267). Stavbu dialogu v této hře ve srovnání s dialogem Hrubínovy Srpnové neděle sledoval Václav Vitvar v textu *Několik poznámek k výstavbě dialogu v současném dramatu* (Naše řeč 1962, č. 3–4, s. 87–99). Sémantiku dialogu opět prostřednictvím srovnání – vedle Hrubínova dramatu též s Kunderovými Majiteli klíčů – analyzoval Mojmír Otruba v příspěvku *Poznámky k sémantice Topolova dialogu* (Souvislosti 2006, č. 3, s. 169–185). Text pěti Topolových dramát (Konec masopustu, Kočka na kolejích, Slavík k večeři, Hodina lásky, Dvě noci s dívkou aneb Jak okrást zloděje) s doprovodnou dokumentací k inscenování, záznamem kritického ohlasu, studií editorky i dalšími cennými materiály shrnuje publikace *Josef Topol a Divadlo za branou* (Praha 1993, ed. Barbara Mazáčová).

Charakteristiky kabaretů a malých scén a rozbor zejména písňového repertoáru jejich inscenací obsahuje monografie Josefa Kotka *Dějiny české populární hudby a zpěvu. 1918–1968* (Praha 1998, s. 309–326). Texty z pořadů uváděných Ivanem Vyskočilem a Jiřím Suchým v dobách společného působení i z pozdějších let existence divadel malých forem (Divadlo Na Zábradlí, Semafor, Paravan) doplněné ohlasy dobového tisku shrnuje sborník *Začalo to Redutou* (Praha 1964, ed. Iva Hercíková). Publikace obsahuje rovněž studii Jana Císaře *Z malého se stává velké* (s. 291–300). Také souborné vydání prvních her uváděných na scéně Semaforu (Jiří Suchý: *Semafor. Člověk z půdy, Taková ztráta krve, Jonáš a tingltangl*, Praha 1964) zahrnuje další dokumentární materiál. Kromě eseje Miroslava Horníčka (s. 193–213) se jedná zejména o hlasy z dobových diskusí, vzpomínky či komentáře protagonistů a fragmenty dobových kritik. Poslední uvedenou hru podrobněji analyzoval Pavel Janoušek v hesle *Jiří Suchý: Jonáš a tingl-tangl* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 223–235). Základní biografické údaje, ukázky ze studií a recenzi pojednávajících o díle J. R. Picka, autorovy texty, vzpomínky přátel i seznamy knižních a časopiseckých publikací obsahuje kniha *Pickanterie. Koláž ze života a díla satirika J. R. Picka* (Praha 1995, ed. Eduard Světlík). Rozbor her Trafikant Jan a Jak jsem byl zavražděn s obecnou charakteristikou dramatické tvorby tohoto autora spojil Antonín Brousek v příspěvku *J. R. Pick – dramatik?* (Divadlo 1964, č. 2, s. 60–66). Ukázky z repertoáru satirického divadla Večerní Brno prokládané rozhovory s jeho uměleckými pracovníky a dobovými kritickými texty obsahuje svazek *Kabaret Večerní Brno* (Praha 1965); práce je doplněna studií Miloše Rajnuše o vývoji scény a jednotlivých představeních, jež uvedla v prvním období své existence. Dramatickému dílu Milana Uhdeho je věnována studie Zdeňka Hořínka *Milan Uhde od ironie ke katarzi* (Svět a divadlo 1996, č. 2, s. 152–158). Analýzu hry Král-Vávra, zejména jejích satirických prvků a motivů reagujících na aktuální společenskou situaci, provedla Klára Kovářová ve studii *Uhdeho Král-Vávra a jeho inscenace ve Večerním Brně* (in Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Theatralia. Řada teatrologická /Q/ 2003, č. 6, s. 80–89).

Vůdčí osobnost Studia Ypsilon, výtvarníka, autora či spoluautora většiny her, jeho dílo i pojetí dramatiky přibližuje knižní práce *Jan Schmid: režisér, principál, tvůrce slohu* (Praha 2006, Jan Dvořák, Jaroslav Etlík, Bohumil Nuska a kol.). Výbor z textů Jana Schmidy byl v knižním vydání doplněn rozhovorem s autorem, jeho vlastními

komentáři a úvahami a statí Zdeňka Hořínka *Cesta Jana Schmida dramatika* (Jan Schmid: *Třináct vůní*, Praha 1992, s. 378–381). Schmidovy teoretické úvahy o divadle či jednotlivých inscenacích, vzpomínky, rozhovory a další texty shrnuje soubor *Můj divadelní svět. Možná nejen divadelní* (Praha 2006). Prvky mystifikace, jež představuje hlavní spojující princip mezi rozhlasovými pořady z fiktivní vinárny U Pavouka a texty Zdeňka Svěráka a Ladislava Smoljaka pro Divadlo Járy Cimrmana, zkoumal Jiří Vondráček ve studii *Hra na skutečnost. Od rozhlasového pořadu Vinárna U pavouka k Divadlu Járy Cimrmana* (in Zdeněk Svěrák, Jiří Šebánek: *Vinárna U Pavouka*, Praha 1998). Kniha, v níž byla studie otištěna, obsahuje především texty vysílané původně rozhlasem. Souborné vydání her tohoto divadla nazvané *Divadlo Járy Cimrmana* obsahuje rovněž samostatný svazek *Dodatky* (sv. 12, Praha – Litomyšl 1998) zahrnující chronologicky uspořádaný přehled historie divadla a esej Přemysla Ruta charakterizující podstatné prvky komiky cimrmanovských her. Typologický rozbor tvorby Ladislava Smoljaka a Zdeňka Svěráka věnované postavě zapomenutého českého génia provedl Zdeněk Hořínek v příspěvku *Jára da Cimrman a járadacimrmanismus* (Amatérská scéna 1978, č. 11, s. 14–15; č. 12, s. 16–17). Tématu se stručně věnoval rovněž Vladimír Just v doslovu *Smysluplná hra s nesmyslem* zařazeném do výboru *Divadlo Járy Cimrmana* (Praha 1987, s. 302–307).

Rozsah uměleckých zájmů Ivana Vyskočila, jeho tvůrčí vývoj a především novátorství v oblasti divadelního umění souhrnně postihuje monografická práce Michala Čunderleho a Jana Roubala *Hra školou. Dvakrát o Ivanu Vyskočilovi* (Praha 2001). Texty her s autorovým doprovodným slovem a množstvím dalších dokumentárních materiálů shrnuje knižní publikace *Nedivadlo Ivana Vyskočila* (Praha 1996, ed. Přemysl Rut). Soubor obsahuje rovněž autorův doprovodný komentář, rozhovory, zejména však studie o Ivanu Vyskočilovi a jeho tvorbě, mj. zásadní esej Jana Patočky *Svět Ivana Vyskočila* (s. 14–18).

Medailon postihující všestranný tvůrčí záběr Václava Havla, věnovaný rovněž jeho životní dráze, vřadil Jan Vladislav do své knihy *Portréty a autoportréty* (Praha 1991, s. 213–243).

Na celek dramatiky téhož autora se zaměřila Lenka Jungmannová ve studii *Svět v dramatice Václava Havla* (in *Otázky českého kánonu. Sborník příspěvků z III. kongresu světové literárněvědné bohemistiky. Sv. 1*, Praha 2006, ed. Stanislava Fedrová, s. 475–484). Soubor autorových her, vydaný v rámci projektu spisů, doprovodila podrobným komentářem editorka svazku (in Václav Havel: *Hry*, Praha 1999, ed. Eva Šormová, s. 979–1044). Byly zde přetištěny mj. i předmluvy a doslovy k vydání Havlových dramát. Havlovu Zahradní slavnost, její dobovou recepci a zhodnocení souvislostí s trendy světové dramatiky i tendencemi domácí literatury 60. let sledoval Jiří Holý v interpretační studii *Šachový hráč Hugo* (in *Možnosti interpretace. Česká, polská a slovenská literatura 20. století*, Olomouc 2002, s. 262–273). Významový rozbor téže hry v kontextu předchozího autorova díla provedla Eva Uhlířová ve statí *K autorské metodě Havlovy Zahradní slavnosti* (Divadlo 1964, č. 1, s. 46–51). Na prvky absurdního ozvláštnění v jazykové rovině Zahradní slavnosti a jejich obecnou sdělnost se zaměřil Miroslav Kačer ve studii *K významové výstavbě dramatické grotesky* (in *Struktura a smysl literárního díla*, edd. Milan Jankovič, Zdeněk Pešat, Felix Vodička, Praha 1966, s. 215–228).

Životní osudy Pavla Kohouta, jeho veřejné aktivity i okolnosti vzniku autorových dramatických děl s připomenutím jejich kritického ohlasu i odborné reflexe prováže-

jící jednotlivá knižní vydání shrnul Pavel Kosatík v knižní publikaci *Fenomén Kohout* (Praha – Litomyšl 2001, zejm. s. 165–242). Řadou přínosných doprovodných textů, dobových recenzí, studií a esejistických prací i pozdějších komentářů a úvodem jednoho z editorů – Libora Vodičky – bylo doplněno vydání Kohoutovy hry *August August, august* (Brno 2006). Detailní analýzu dramatu Jiřího Koláře Svět náš vezdejší a Mor v Athénách sledující rovněž na kontext paralelně vznikajícího básnického díla téhož autora provedl Vladimír Karfík ve studii *Koláž v dramatu* (in *Literatura je čitelná. K moderní české próze a poezii*, Olomouc 2002, s. 162–202).

Studie Jaroslava Vostrého a Zdeňka Hořínka zaměřené na celek tvorby i jednotlivé divadelní hry Ladislava Smočka a další cenné kritické a esejistické doplňkové texty obsahuje souborné vydání Smočkova díla *Činohry a záznamy* (Brno 2002). Genezi dramatu *Královské vraždění*, vztah definitivního textu k jeho předloze – rozhlasové hře *Urhamlet* – i intertextové vazby na Shakespearovo drama zachytil Otakar Blanda v doslovu *Královské vraždění aneb Polonius* (in *Královské vraždění*, Praha 1967, s. 119–130).

■ Faktografická literatura

Vzpomínkové próze, jejímu teoretickému vymezení i podobám v české literatuře se soustavně věnoval zejména Vlastimil Válek. Část svých studií zužitkoval v monografii *K specifčnosti memoárové literatury* (Brno 1984), část zůstala v dílčích publikacích (mj. *Úvahy nad Nezvalovými memoáry*, in *Vítězslav Nezval – spoluvůrce pokrokové kulturní politiky*, Brno 1986, s. 161–170). Přehledem látky přispěl též autor do skript *Průhledy do české literatury 20. století* (Brno 2000, Jiří Poláček a kol., s. 33–60). S náměty k novému promýšlení nesnadno vymežitelného pole autobiografických literárních forem na základě novějších jazykovědných a literárněteoretických konceptů vystoupila Jana Hoffmannová (*Paradoxy deníkové a memoárové literatury*, Tvar 1995, č. 20, s. 1, 4) – z děl významných pro 60. léta zmiňuje ovšem jen zápisky Jana Hanče.

*

Odhlédneme-li od populárních publikací, zabývajících se životem českých cestovatelů a jejich výpravami, je sekundární literatura o cestopisu ve sledovaném období chudá. O nárys dějin a typologie žánru se pokouší heslo „Cestopis“ od Josefa Peterky (in Dagmar Mocná, Josef Peterka a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha – Litomyšl 2004, s. 75–83). Sborník *Cesty a cestování v jazyce a literatuře* (Ústí nad Labem 1995) se moderního cestopisu dotýká jen vzdáleně. Informace o cestopisech 60. let a jejich kritické reflexi jsou tak uloženy převážně v dobové literární publicistice, například v přehledové recenzi Jiřího Opelky z roku 1962 *Cestopis je mrtev?* (in *Nenáviděné řemeslo*, Praha 1969, s. 97–101), v zamyšlení Vladimíra Forsta nad edicí Orbisu Cesty (*Cestopisy, cestopisy...*, Impuls 1968, č. 4, s. 284–287) či například v rozhovoru s Jiřím Sixtou, redaktorem edice Kolumbus, již pro literaturu faktu vydávala Mladá fronta (*Nad půlstoletou titulů...*, *Zlatý máj* 1970, č. 7, s. 477–480).

*

Úvahy o literatuře faktu se v českém a zároveň slovenském prostředí začaly objevovat spolu s ustavováním specifického povědomí žánru v 60. letech (sborník *O umelecko-náučné literatúre*, Bratislava 1963, s příspěvkem mj. Zdeňka Heřmana). V souvislostech této diskuse bylo třeba od nového čtenářsky přitažlivého typu literární produkce na rozhraní naučné popularizace, vědecké literatury, žurnalistiky a populární beletrie odlišit avantgardní projekty umělecké prózy, počítající s náhradou fabulovaného románu prózou reportážních či faktografických základů (mj. Růžena Grebeníčková: *Poznámky k literatuře faktu*, Divadlo, 1964, č. 4, s. 8–12). Pokusy o teoretické vymezení literatury faktu v následujících desetiletích reagovaly na jedné straně na stoupající popularitu žánru, na druhé straně na marxistickou noetiku a z ní vycházející pojetí umělecké literatury jako prostředku poznávání skutečnosti; v těchto souvislostech se literatura faktu jevila jako příznačný literární žánr současnosti se značným uměleckým potenciálem. Rozsáhlá polemika o tomto žánru proběhla v 60. letech na stránkách časopisu *Zlatý máj* (Zdeněk Heřman: *K základním otázkám umelekonaučné literatury*, *Zlatý máj* 1961, č. 9, s. 389–392; Zdeněk Kožmín: *Několik otázek nad naučnou beletrií*, in *Otázky stylu a žánru v literatuře pro mládež*, Praha 1965, s. 223–235; Otakar Chaloupka: *Hledání tvárnosti umelekonaučné literatury*, *Zlatý máj* 1963, č. 6/7, s. 272–274; Miroslav Smetana: *Most mezi vědou a uměním*, *Zlatý máj* 1964, č. 1, s. 1–6; Zdeněk Zapletal: *Most či kontinuita?* *Zlatý máj* 1964, č. 5, s. 214–215; Otakar Chaloupka: *Fakta, fantazie, iluze*, *Zlatý máj* 1965, č. 3, s. 97–99). O soustavnější výklad žánru a jeho současného stavu se pokusili Radovan Holub v seriálu statí z časopisu *Čtenář* 1978 (č. 1 a 2, č. 6–7, s doplňkem v č. 12) a Radko Pytlík v práci *O literatuře faktu* (Praha 1987). Jejich práce, podobně jako další diskuse ze 70. a 80. let, zhodnotil Bohumil Svozil ve studii *Tzv. literatura faktu jako trvalý problém* (in *Próza obrazná i věcná*, Praha 1995, s. 93–108). Kritický komentář obsahuje rozsáhlý přehled dosavadní literatury předmětu od Milana Jurča: *Hľadanie podstaty literatúry faktu* (Tvar 1997, č. 11–13, s. 1, 4, 6). Od roku 1996 vychází *Slovník klubů českých a slovenských autorů literatury faktu* (3., doplněné a upravené vydání Pelhřimov – Praha 2003, edd. Jan Halada, Jozef Leikert). Teoretický a historický náčrt žánru pro skripta Jiřího Poláčka a kol. *Průhledy do české literatury 20. století* (Brno 2000) sestavil Jaromír Adlt (s. 89–110).

■ Populární literatura

Souborné zamyšlení nad populárními žánry v českém literárním kontextu 60. let není k dispozici. Nástin vývoje detektivní prózy ve sledovaném období i její dobové recepcce podává Josef Galík v práci *Detektivka jako organická součást literatury šedesátých let* (in *Literatura a komerce*, Olomouc 1994, s. 50–54); všímá si též výrazné kritické pozornosti, kterou žánru věnoval Oleg Sus (*Osvobozující smích nad tratolišti krve*, in *Metamorfózy smíchu a vzteku*, 2., přepracované vydání Brno 1965, s. 154–173, napsáno na okraj románu Karla Michala Krok stranou).

Hlavní tendence a autory české science fiction sleduje ve svém přehledu vývoje 20. století jednak Ondřej Neff v úvodu ke *Slovníku české literární fantastiky a science fiction* (Praha 1995, s. 17–19), jednak Ivan Adamovič ve skriptech *Průhledy do české literatury 20. století* (Brno 2000, s. 133–154, o antiutopiích a dobrodružné fantastice 60. let zde s. 140–143). Vybraným dílům antiutopického charakteru se věnuje Petr Hrtánek

v monografii *Negativní utopie v české próze druhé poloviny 20. století* (Ostrava 2004). Interpretaci titulní povídky stejnojmenné sbírky Josefa Nesvadby podává Daniela Hodrová ve studii *Josef Nesvadba: Tarzanova smrt* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 187–195). Na pozadí historického nástinu české science fiction ve vztahu k jejímu vývoji v angloamerickém prostředí se Nesvadbovy prózy dotýká text Jana Schneidera *Česká science fiction včera a dnes* (in *Literatura a komerce*, Olomouc 1994, s. 24–29).

V oblasti satirické a humoristické literatury věnovala dobová kritika soustředěnou pozornost odlišení „staré“ (užitkové – model 50. let) a „nové“ (umělecké) satiry. Komplexní ohlédnutí především za satirickou produkci let 1950–60 znamenala studie Josefa Hrabáka *O parodii a slovní komice u Václava Laciny a v nové české satirě vůbec* (in *Šest studií o nové české literatuře*, Brno 1961, s. 105–166). Kritickým mluvčím „nové“ satiry se stal Oleg Sus, který ve svých esejích – vesměs shrnutých do knihy *Metamorfózy smíchu a vzteku* (2., rozšířené a upravené vydání Brno 1965) – podal i její historické zdůvodnění v odkazech na tradice moderního umění (dada) a filozofie (Henri Bergson). Schéma historického vývoje od 50. do 60. let načrtl Radko Pytlík v příspěvku *Diferenciace žánrů v poválečném literárním vývoji* (Česká literatura 1967, č. 2, s. 153–159).

■ Literatura pro děti a mládež

Sborníky a monografie publikované v 60. letech v teoretické edici SNDK (Albatrosu) uvádíme výběrově v textu. V literárněhistorické příručce Otakara Chaloupky a Jaroslava Voráčka *Kontury české literatury pro děti a mládež* (2., rozšířené vydání Praha 1984) odrážejí pasáže o původní prozaické a básnické produkci 60. let ideologický despekt oficiální kultury 70. a 80. let k literárnímu vývoji předchozí dekadý, o řadě jeho protagonistů se nezmiňují. Vybraných děl autorské pohádky 60. let se dotkl Otakar Chaloupka ve stati *K některým souvislostem klasické a tzv. moderní české pohádky* (Česká literatura 1972, č. 4, s. 311–327). Vztahu mezi autorskou pohádkou a uplatňováním herního principu v kultuře 60. let se věnovala Svatava Urbanová v kapitole *Hra jako indikativ výrazovosti autorské pohádky* své monografické práce *Meandry a metamorfózy dětské literatury* (Olomouc 2003, s. 89–98). V přehledových studiích se tématem zabývali rovněž Jaroslav Toman (*Česká autorská pohádka 60. let*, Ladění 1999, č. 1, s. 2–7) a Věra Vařejková (*Česká autorská pohádka*, Brno 1998). Vztah Werichových pohádek k syžetové tradici žánru (zastoupené Tilleho Soupisem českých pohádek), k moderní autorské pohádce i proměňující se podobu sbírky Fimfárum popsala Věra Vařejková v brožuře *Pohádkové Fimfárum Jana Wericha* (Brno 1995). Dětské lyrice 60. let je věnován příspěvek Jaroslava Tomana *Šedesátá léta a dětská poezie* (in *Zlatá šedesátá*, Praha 2000, s. 197–205). Dívčí prózu sledoval Vladimír Nezkusil ve stati *Přehledka dívčích románů* (Zlatý máj 1970, č. 5, s. 295–298), v rámci celkového přehledu žánru ji zachytila Věra Vařejková v knižní práci *Česká próza s dívčí hrdinkou* (Ostrava 1994). Kritickou diskusi o Jaroslavu Foglarovi (nejen) v 60. letech zmapoval Jiří Rambousek v příspěvku *Diskuse o Jaroslavu Foglarovi* (Ladění 2002, č. 4, s. 8–11).

■ Literatura v masových médiích

Na tvorbu nastupující generace filmařů, její kontext s literaturou i na jednotlivé tvůrčí osobnosti se zaměřil Luboš Ptáček ve studii *Nová vlna*, včleněné do synteticky koncipované práce *Panorama českého filmu* (Olomouc 2000, ed. Luboš Ptáček, s. 131–154). Publikace obsahuje rovněž texty sledující vývoj dalších druhů filmu (film historický, animovaný, dětský atd.). O celkové představě vývoje české kinematografie v šedesátých letech se pokusil Jan Žalman v knize *Umlčený film. Kapitoly z bojů o lidskou tvář československého filmu* (Praha 1993). Ze subjektivní vzpomínkové perspektivy pojednává o tomto období publikace Josefa Škvoreckého *Všichni ti bystrí mladí muži a ženy. Osobní historie českého filmu* (Praha 1991); názory protagonistů nové vlny soustřeďuje soubor interview a dobové publicistiky A. J. Liehma *Ostře sledované filmy. Československá zkušenost* (Praha 2001). Poetiku nové vlny českého filmu analyzují Zdena Škapová, Stanislava Přádná a Jiří Cieslar v monografii *Démanty všednosti. Český a slovenský film 60. let* (Praha 2002). Několik souhrnných studií o české kinematografii šedesátých let zahrnuje kniha Jaroslava Bočka *Kapitoly o filmu* (Praha 1968). Různé dílčí příspěvky obsahuje *Filmový sborník historický 4. Česká a slovenská kinematografie 60. let* (Praha 1993); vztahů literatury a filmu se přímo týkají stati Marie Mravcové, Vlasty Jančové a Františka Bráblíka. Přehled filmů, jež byly ve sledovaném období natočeny, s podrobnými filmografickými údaji a stručnou charakteristikou děje obsahuje příručka *Český hraný film IV. 1961–1970* (Praha 2004); jednotlivá hesla jsou rovněž doplněna bibliografickými kapitolami čerpajícími z deníků, kulturních časopisů i z domácích a zahraničních odborných periodik. Výběrová bibliografie článků o českém filmu šedesátých let byla otištěna v časopise *Illuminace* (1996, č. 1, s. 149–158).

Filmovými adaptacemi a vztahy mezi literárními texty a filmy se zabývají mj. práce Luboše Bartoška (*Desátá múza Vladislava Vančury*, Praha 1973, zde na s. 147–169 pojednání o Marketa Lazarové), Petera Gavaliera (*Filmové perličky Bohumila Hrabala – návrat k legende*, Kino-ikon 1997, č. 2, s. 31–83) či Marie Mravcové (*Literatura ve filmu*, Praha 1990, s. 165–186 o Romanci pro křídlovku). Vztah předlohy a filmové adaptace sledovala dále Marie Mravcová ve studiích *Vladimír Körner: Adelheid* (in *Česká literatura 1945–1970*, Praha 1992, s. 362–373) a *Démanty noci – literární a filmová transformace holokaustové zkušenosti* (in *Holokaust – Šoa – Zagłada v české, slovenské a polské literatuře*, Praha 2007, ed. Jiří Holý, s. 213–225). Cenný dokumentární příspěvek představuje komentovaná edice scénáře Markety Lazarové (František Pavlíček, František Vlácil: *Marketa Lazarová*, Praha 1998). Na filmové ztvárnění Hrabalovy tvorby se zaměřila Stanislava Přádná v textu *Prózy Bohumila Hrabala ve filmu. Zamyšlení nad režijní a hereckou interpretací* (in *Filmový sborník historický I. Film a literatura*, Praha 1988, s. 199–231).

*

Chronologicky uspořádaný přehled podstatných historických okamžiků ve vývoji rozhlasového a televizního vysílání a právních norem, jež je vymezovaly, obsahuje publikace *Dějiny českých médií v datech. Rozhlas, televize, mediální právo* (Praha 2003, Barbara Köpplová a kol.). Základní informace o situaci Československého rozhlasu, jeho redakcích a programu v 60. letech shrnuje Milan Rykl v kapitole *Renesance rozhlasu*

1959–1968 přehledové práce *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí českého rozhlasu* (Praha 2003, Eva Ješutová a kol., s. 289–336). Historický vývoj rozhlasové hry a dalších dramatických inscenací mapuje souborně Alena Štěrbová v knize *Rozhlasová inscenace. Teoreticky komentované dějiny české rozhlasové produkce* (Olomouc 1995, zejm. s. 88–107). Rozhlasových experimentů 60. let se dotýká Jan Czech v publikaci *O rozhlasové hře* (Praha 1987). Knižní výběr nejlepších titulů dobové rozhlasové dramatiky přinesly dva stejnojmenné svazky *Rozhlasových her* (Praha 1965, 1969), soubory byly doplněny doslovy Dalibora Chalupy a Miroslava Suchla. Podklady pro historio- grafické i teoretické práce připravovalo v 60. letech studijní a výzkumné oddělení Čs. rozhlasu: vedle *Kapitol z dějin Československého rozhlasu I.–VII.* (1964–1968) vycházelo v redakci Jiřího Lederera periodikum *Studie a úvahy* (1963–68), v němž se problematikou rozhlasové adaptace prozaických a dramatických děl, rozhlasovostí, specifikou rozhlasové hry jako samostatného žánru zabývali například Josef Branžovský, Karel Gissübel, Dalibor Chalupa, Rudolf Lesňák, Leopold Slovák, Václav Smitka, Václav Štěpán a další. Jan Lopatka vydal interně diplomovou práci *Estetická problematika vztahu rozhlasu a prózy* (Praha 1964; kritický autokomentář k některým závěrům otiskl ve *Studiích a úvahách* 1967, č. 1, s. 3–9, s tit. *Literatura rozhlasem prostředkovaná*). V 60. letech vzniklo také několik návodných příruček (V. Horáček: *O rozhlasové hře*, Praha 1961; Stanley Field: *Jak psát pro rozhlas a televizi*, Praha 1963; L. Slovák: *Umelecká literatura v rozhlase*, Bratislava 1965).

*

Vliv televize na formování české kultury 60. let a jejího paralelního vývoje s kulturou západní postihuje Ivan Klimeš zejména na materiálu hudebních pořadů a seriálů ve studiích *Písně pro zasněného řezníka (a lid této krajiny). Televize a pop-kultura v Československu 60. let* (Dějiny a současnost 2005, č. 3, s. 30–34). Televizním seriálům je věnována monografická práce Miloše Smetany *Televizní seriál a jeho paradoxy* (Praha 2000), jež obsahuje mj. i přehled českých televizních seriálů z let 1959–99. Kulturně-politickými souvislostmi televizního vysílání a jeho publicistickou složkou se soustavně zabývala Jarmila Cysařová v publikacích *Česká televizní publicistika. Svědectví šedesátých let* (Praha 1993) a *Televize a moc 1953–1967* (Praha 1996). Systém cenzurního dohledu nad televizním vysíláním i některé konkrétní doklady zásahů do literárně dramatických pořadů popisuje Milan Bárta v příspěvku *Cenzura československého filmu a televize v letech 1953–1968* (in *Securitas imperii* 2003, č. 10, s. 5–57).